

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eestimaa Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 9

September

1928

Tellimise hind postiga:	Ilmub kord kuus.	Kuulutuste hinnad:
aastas 120 senti	Talitus ja toim.: Tallinn, Nunne 11—6.	1 lhk. kr. 20.—
6 kuu peale. 60 „	Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad ja postiasutused.	1/2 „ „ 10.—
1 „ „ . 10 „	Üksiknumber 10 senti.	1/4—6.— ja 1/8 lhk. „ 3.—
Välismaale aastas 150 s.		Teksti ees — 50% kallim

SISU: 1) Sotsiaalkindlustus. — L. Johanson. 2) Kehalise töö pahed ja hüved, haigused ja tervishoid — Dr. H. Jürgenson. 3) Majandusdemokraatia — E. Joonas. 4) Õnnetusjuhud tööliste keskel — prof. N. A. Vigdortshik. 5) Mida vajab meie tööliiskond? — Dr. H. Jürgenson. 6) Töölise eluea pikkus — S. Kaplun. 7) Vastolud arstide ja Ühise Haigekassa vahel Tallinnas — H. Soilts. 8) Haigekassade ja nende liikmete arv 1921—27 a. 9) Haigekassa liikmetele arstiabi kulude tasumise kord. 10) Haigekassade tegzusest. 11) Mitmesugused teated. 12) Meheea keskmine sportiline võime — Dr. H. J.

Sotsiaalkindlustus.

L. Johanson.

Palgatöölise seisukord kapitalistlikus ühiskonnas.

XIX aastasajal tõi järjest täienev masin suure pöörde: kapitalistlik ühiskonnakord sai valitsevaks. Masin lõi uue aegjargu, mis pole jõudnud veel oma haripunktini.

Inimene kui mehaanilise energia allikas, kui jõuloom, pidi kaotama masina leidmisega oma tähtsuse ja esile pidi tungima inimene kui mõistuse ja yaimlise, psüühilise jõu allikas.

Tegelikult on olukord kujunenud teisiti:

Masinad tegid küll töö kergemaks, kuid seda ainult näiliselt: jagasid tööoperatsioonid lihtsatesse osadesse, tegid töö mehaaniliseks, nõudsid ühelt poolt oma tundjaid, mehaanikuid, teiselt poolt — ainult töökäsi. Ja see wiiski tööstureid laste ja alaealiste tööjõu kasutamisele, mis mõjus hävitavalt inimesele.

Ka masina leiutamise ja täienemise järele on inimene jäänud ikkagi veel tööloomaks.

Oma isiklikku vabadust ja poliitilisi õigusi ei saa tööline täiel määral kasutada just — majanduslise iseseisvuse puudusel. Töölise ainukene eluülespidamise allikas on ta isiklik tööjõud: ta on sunnitud seda müüma sellele, kelle käes on valmistusabinõud, kapitalistile, või — surema nälga. Teist võimalust ja valikut ei ole.

Masin on lõiganud praegusaja ühiskonna kaheks: ühelt poolt varandusega kapitalistid, masina omanikud, teiselt poolt varanduseta, kapitalita proletariaat, masina orjad.

Masin on hävitanud iseseisvad käsitöölised, väikeettevõtjad. See hävitus-töö kestab edasi, sest ka masin tungib edasi.

Masin on võtnud inimestelt töö oma peale, on vabastanud hulk inimesi tööst, kuid on jätnud neile nälja, mida kasutab kapitalist, püüdes tööaega pikendada ja tööpalka vähendada, et oleksid puhaskasu ja dividendid suuremad.

Varanduste hulk on masina tarvituselevõtmisega küll kasvanud, kuid koondunud järjest ikka enam ja enam

üksiku kildkonna kätte, kuna teiselt poolt töölisklassi keskel pauperism, kerjuslik olek, vaesus ja viletsus on vastavalt kasvanud.

Kapitalistliku korra üks iseäraldusi on: tööjaotus.

Tööline ei tööta aga mitte enesele, vaid teistele, kes tema töövilja kasutavad. Ühed valmistavad riidet, teised raudasju, kolmandad harivad põldu, ühed toovad maa-alt põlevkivi, teised õpetavad lapsi, kolmandad arstivad inimesi. Kõik töötavad üksteisele. Tööjaotus, mille peensust iseloomustab kutsete hulk: Lääne-Euroopa andmete järgi on maailmas 15—17 tuhat isesugust kutset.

Kapitalistlik kord areneb: terve ilm on muutunud ühistööks, kus kõik üksteisega seotud, üksteisest oleneb.

Kapitalistlikus korras ei omanda ega juhi ettevõtteid töölised ise, vaid need kuuluvad kapitalistile.

Kapitalistlikus korras on valmistusalal kaks poolt:

1) valmistusabinõude ja valmistatavate hüvede peremehed — kapitalistid, burshuaasia,

2) proletariaat, kes oma tööjõudu müüb, ilma et tal oleks õigust valmistusabinõude ja saaduste peale.

Aluseks on siin eraomandus, mis ka Eesti põhiseaduses puutumatuks ja pühaks kuulutatud.

Kapitalistliku korra puudusi on:

1) anarkia, korralagedus. Valmistus pole tarviduse järgi korraldatud, valitseb võistlus. Valmistatakse kas vähem või enam kui tarvidus nõuab. Sellest tekkib: kindlusetu olek, kartus laostumise eest, kartus elu eest, aplus ja ahnus kroonide ja sentide järele, et kapitaliga kindlustada ennast mustade päevade vastu.

2) Kapitalistliku korra juures kistakse üksteise eest juba valmistatud saadusi ära. Siin on inimese võistlus inimese vastu, põhimõttel: Homo homini lupus est — üks inimene on teise hunt. Siin on tarvitusel röövimine, vargus, kõige jämedam ja kõige peenem pettus, spekulatsioon, eksploateerimine ja sõda — kõik abinõud selleks, et rahva raha oma tasku koondada.

Kapitalistliku korra iseloomuks on: inimjõu ja annete raiskamine.

3) Kapitalistlikus korras on majapi-

damise juhtimine asetatud valele alusele. See on antud teatud inimesele juhuslikult, kas päranduse teel või jälle turuvõistlusel stüühiliste protsesside läbi. Sageli puudub kapitalide omanikudel igasugune oskus, anded ja teadmised. Neil on vaid — kapital, võim.

4) Kapitalistlikus korras on eksploateerijad ja eksploateeritavad: ühed teevad tööd, teised elavad nende töövaevast.

5) Varandus koosneb ikka enam ja enam kitsama ringkonna kätte. Rahvas muutub orjakarjaks, kes on sunnitud selleks, et mitte nälga surra, toimima seda, mida käseb see, kelle käes on kapital. Tööline muutub majanduslikult orjaks, kuigi on juriidiliselt vaba.

Hüved pole ühetasaselt ja ühevõrdselt jaotatud, tugevamad on ka poliitiliselt enam kaitstud, mis annab õiguse ja võimaluse tugevama dikteerida ette nõrgemale niinimetatud vaba vahekorra.

Inimeste piüie on: vähema tööga rahuldada paremini elutarvidusi, hoolimata teistest.

Tarvidusteks on: riided, söök, korter, rahu ja julgeolek.

Tahetakse vähema sissetulekuga luua kaup, odavamini osta, kaliimait müüa, enam vara koguda.

Selle tagajärjeks on nähtused:

1) Proletariseerumine, mis avaldub selles, et nõrgemad varandusega inimesed laostuvad ja asetatakse proletariaadi ridadesse.

2) Massi eksploateerimine viiakse — ülemmäärani, kuni näljani, kerjusliku olekuni, täieliku alanduseni, rahva väljasuremise ja kidunemiseni.

3) Kontsentreeritakse, koondatakse ettevõteted ja suurendatakse valmistusvõimet.

4) Kõigi riikide kapitalistid piüüavad ühineda, et haarata riikide valitsemise. Eesmärk: rahvusvaheline kapitalistide komitee võtab ilma valitsemise oma kätte. Oma poole meelitavad nad osa proletariaati: neil on sõjaväed, ametnikud, provokaatorid ja streigimurdjad, isiklikud teenrid, kellele hästi maksavad.

5) Ühes poliitilise ja majanduslise võimuga läheb kapitalistide kätte ka ideeline võim: kunst, kirjandus, teadus, ajakirjandus.

Niisugune on kapitalistliku korra nägu, iseloom ja püüded.

Kapitalistliku korra peapahed on:

1) Suurte rahvahulkade ainelise olukorra tasapind on liig madal: proletariaat elab toidupuuduses, alatoitluses, õhuta, valguseta, rõsketes ja kitsastes korterites, ei saa ennast tarvilselt, vastavalt aastaegade nõuetele riietada, ei saa osa vaimuelu, kunsti, kirjanduse ja teaduse saavutustest.

2) Proletariaadi seisukord on kindlustamata.

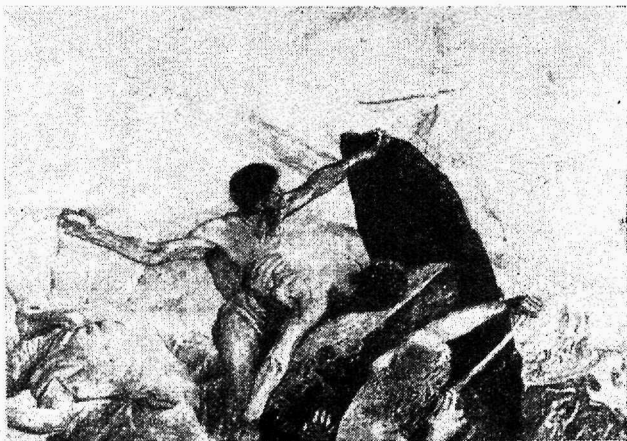
Seegi vilets aineeline seisukord, mis proletaarlasel on, põle talle millegagi kindlustatud: ta võib alatoitlusest ja

rutakse alla: see ei võimalda tagavarade kogumist mustade päevade jaoks.

Elav tööjõud on asetatud tingimustesse, mis mõjuvad kahjulikult ja hävitavalt proletariaadi tervisele ja ähvardavad ta perekonda.

Samal ajal, kus valmistusabinõud, surnud masinad, nõuavad remonti, kütet, õlitamist, hoolsat järelvaatust, tööstuskapitalist põle huvitatud teema samasuguseid kulusid elava masina, inimtööjõu alalhoidmiseks.

Tööline on kapitalistile, töösturile, ettevõtjale tarvilik ainult sel ajal, kus ta tööd teeb ta ettevõttes, äris või majapidamises.

Max Klinger.

Võitlus.

toidupuudusest nälga sattuda, korteri kaotada, ta eluülespidamise allikas võib nii kuivada, et ta, proletaarlane, ei suuda enesele muretseda enam kõige tarvilikumaidki riideid, elutarbeid ja igapäevast toitu.

Sarnane aineeline laostumine ähvardab proletaarlast igapäev kahel põhjusel:

1) ta võib kaotada töökohta: ta tööjõudu ei osteta,

2) ta võib kaotada tööjõu, tal pole seda enam müüa.

Tööpuudus sirutab alati oma kooljaka proletariaadi järele; keda see tabab — see langeb äärmisse viletsusse.

Töölise tööjõud on kapitalistliku korra juures harilik kaup.

Nagu iga teise tarbeasja eest, nii püüab kapitalist ka inimtööjõu eest võimalikult vähem maksta. Tööpalk su-

Töölise haigus ja hädad ei huvita teda.

Küllalt on järke ootamas töötatoolisi, keda puudus ajab nende asemele, kes eluvõitluses juba murdunud.

Töölud valmistusaladel põhjustavad väga sageli **haigust** ja **varajast töövõimetust**, mürgitades pikkamisi töölist ja muutes ta enneaegselt invaliidiks.

Kapitalist tööinvaliidi ei vaja, ta saata vastu on kapitalist ükskõikne, sest tööinvaliidid ei suuda enam lisada tööhigi valmistusele, tuua uut tulu kapitalistile. Sellepärast heidavad ettevõtjad neid halastamata ja südametult üle eluparda, vabriku väravate taha viirelema ja surema.

Meie oludes on tüübiliseks näiteks: Kärddla ja Sindi kalevivabriku, Kreenholmi manufaktuuri, Aseri ja Kunda

tsemendivabriku, Rápina paberivabriku ja teiste ettevõtete tööjõuetud ja vanad töölised. Kuigi paljud neist on isegi 30—40 aastat vabrikus töötanud, nende isad on oma elutöö vabrikule jätnud (näiteks Kärđlas) nende lapsed töötavad samas ettevõttes, — ei saa töövõimetud ja vanad vabriku poolt eluülespidamist. Nende eest peavad hoolitsema lähemad omaksed, kes enesele ise suure vaevaga pundulikku eluülespidamist suudavad teenida.

Vigastused tööõnnetusel ja selle tagajärjed teevad töölise võimetuks uute väärtuste loomiseks. Ettevõtte tuluks on, kui ta haige ja vigase töölise kustutab oma tööliste nimekirjast.

Õieti on võrreldud kapitalisti ämbli-kuga, kes imeb töolisest ta elujõu ja mahlad, hävitab ta närvid, nooruse ja tervise, ja siis heidab ta kesta kui üle-aruse asja ära.

Ebasoodsad töötingimused, tervisevastane olukord ettevõttes ja raske töö mõjuvad proletariaadi arenemisele, viivad varakult väljasuremisele ja kidu-nemisele ta organismi.

Kitsas, sissevajunud rind pika kasvu juures, kasvu kängujäämine, rinna ümbermõõdu ja kaalu vähenemine — need organismi nõrkuse tundemärgid on iseäranis sadegaseks nähtuseks tööliste keskel, kes töötavad mürgistel tööaladel.

Vene õpetlased on juba ammu tähele pannud, et kasv näiteks tekstiiltööstuse töölise lastel on väiksem kui teistel tööaladel, iseäranis võrreldes põllutöölistega, ja just sel põhjusel, et tekstiiltööstuses on kahjulikku mõju avaldamas, kuigi pikaldaselt, mitmesugused mürgid. Kangrutel ja ketrajatel on sagedaseks haigustuseks — hingamis- ja seedimisorganide haigused, värvijatel ja pleekijatel — rheumatism ja nahahaigused.

Igal tööalal on omad kahjulikud mõjud, mis põhjustavad **kutsehaigusi**.

Tervishoiuvastaste töötingimiste, puuduliku toitmise, korratu puhkuse ja viletsa korteri tagajärjel on **tööliste keskel suurem surevus kui teistes kih-tides**.

Saksamaal suri 1000 inimese kohta: Jõukast klassist 7, keskklassist 10,5 ja proletariaadist 20.

Surevus on kehva klassi keskel 3 korda suurem kui jõukaklassi keskel.

Vene andmetel suri 1000 töölise kohta aastas (enne sõda):

Portsellaniitööstuses	12,0
Raudteelasi	10,0
Tubakatöölisi	9,7
Metalltöölisi	9,5
Trükitöölisi	8,0
Keemikuid	7,4
Tekstiiltöölisi	7,0
Nahatöölisi	6,0
Õmblejaid	4,3

Töölise organism, kurnatud ülearu-ses töös ja tervishoiuvastases elus, on vastuvõtlik **nakkushaigustele, iseäranis tiisikusele**.

Töölist on varitsemas **haigus, kutsehaigus, vigastus ja — surm**.

Töölist tabab enne surma sageli in-valiidsus, **töövõimetus**, kus ta ei saa enam tööd teha, et teenida eluülespidamist enesele ja oma perekonnaliigetele.

Saksa andmetel tuli Leipzigis 100 meestöölise kohta aastas haigusi, mille kaasas käis tööjõu ajutine kaotus:

Keskmiselt kõigil valmistusaladel	40
Kontoriteenistuses	21
Õmblejatel	28
Söögiainete valmistajail	34
Trükitöölistel	35
Nahatöölistel	36
Tekstiiltöölistel	41
Keemiatöölistel	46
Metalltöölistel	49

Berliini andmetel haigustus 1000 töölistest tiisikusse:

tööalal, kus pole tolmu	24
„ kus vasetolm	53
„ kus tinatolm	80
„ kus tubakatolm	85

Täielik invaliidsus tuleb töölistel, kes töötavad:

tinatolmus	50 eluaastas
teistes	52,5 „
mitteorganilises tolmus (metalli-, klaasi-, ki-vitolm jne.)	53 „
kõrges temperatuuris (soojuses)	54 „
Kontoris ja äriettevõtte-s	55 „
Orgaanilises tolmus (ki-visöe-, karva-, villa-jne. tolmu)	58,5 „

Arstidel, inseneeridel,
advokaatidel 63 „
Kodusel majapidamises 65 „

Töölise tervisele arvaldab mõju toitmine, puhkus, töö- ja elutingimused.

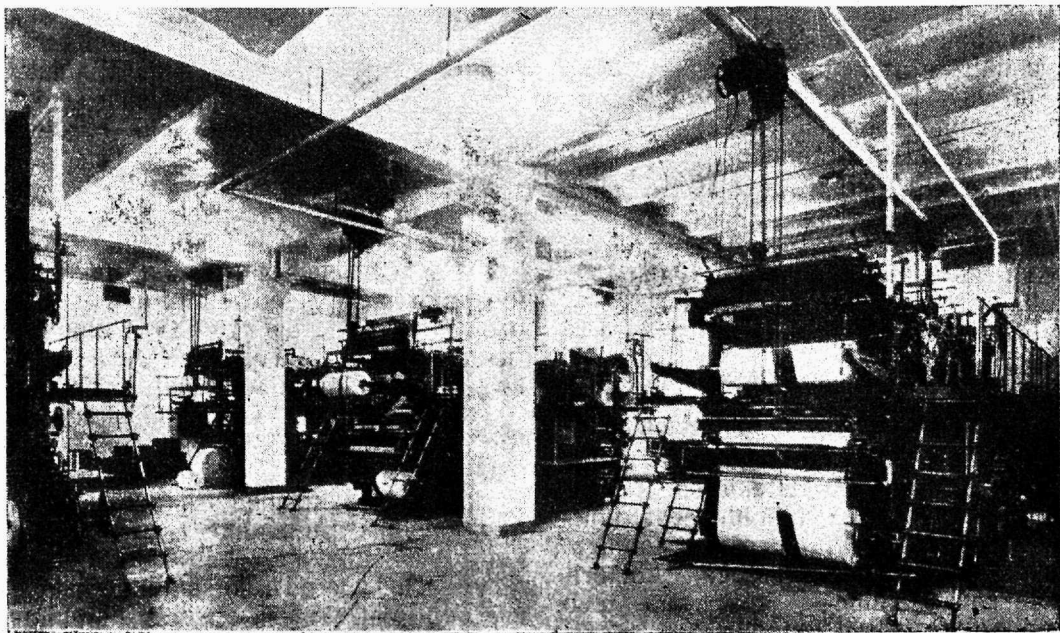
Toitmine oleneb palgaoludest, puhkus tööpäeva normeerimisest.

Et perekonnaisad ja -pojad saavad vähe palka, ehk nad on töövõimetud või surnud, siis on sunnitud ka naised,

Puhkus mõjub hästi ka ema tervisele, vähendades haigusnähtusi.

Arvud näitavad, kuidas **töötingimised mõjuvad laste surevusele** esimesel ja järgmistel eluaastatel, kuidas just selle tagajärjel, et lastel puudub **emaring ja emahool**, paljud neist surevad.

Arvud näitavad, kuidas ka **töömürgituste tagajärjel naistel abordid on ja lapsed surnult sünnivad.**

Trükikoja masinasaal.

Rotatsioon, mis trükib 64 lehekülge ajalehte korraga.

perekonnaemad ettevõtetes palgalisena töötama.

Naiste väsitav ja tervisevastane töö mõjub laste sündivusele ja surevusele.

Sünnitamise eel ja lapse imetamise ajal ei saa ema tarvilikku puhkust: selle halvavat mõju on juba ammu tähele pandud.

Kuidas mõjub puhkus emale, näeme alljärgnevalt:

Võrreldes puhkuseta emade laste kaaluga, ema puhkus enne sünnitamist suurendab lapse kaalu:

10-päevane puhkus	25	grammi võrra
20-päevane	150	„ „
30-päevane	230	„ „
40-päevane	410	„ „

Töölisklassi raske ja kindlustamata seisukord mõjub hävitavalt, lagastavalt rahva tervisele, vähendab sündivust ja suurendab surevust.

Töölisklassi olukorra parandamised.

Kõiki neid pahesid võib kaotada vaid kapitalistliku ühiskonna korra muutmisega, sotsialistliku ühiskonnakorraga, mille poole püüab proletariaat.

Kuid proletariaadi olukorda tuleb juba praegu valitsevas kapitalistlikus ühiskonnakorras parandada. Ja selleks on kaks teed:

Esiteks on **tarvis tõsta töötava rahva elutingimuste tasapinda ja teiseks — kindlustada seda tasapinda igaks juhuks.**

On tarvis palgaolusid parandada, et töötasu vastaks elutarvidustele, üldiselt 8-tunniline tööpäev maksma panna, seda iseäranis tervistrikkuvail tööaladel veelgi vähendades, öö- ja ületunnitöö kaotada, nädala- ja suvepuhust võimaldada, töötingimisi tervishoiu nõuetele kohandada, inimese elule kõlbulikka ja tarvilikka kortereid ka töölisperkondadele muretseda, naistööd piirata ja lastetöö üldse kaotada. See kõik on **töökaitse seaduste** ülesanne, mis teostatakse sedamööda, mida enam töölisklass suudab neid nõudmisi oma ühisjõu abil läbi suruda.

On vaja ka töölisele tarvilik aine-line tasapind kindlustada. See on **sotsiaalkindlustuse** ülesanne.

Sotsiaalkindlustus, pärit 19. aastast, on viimaste aastakümnete kestel jõudsasti arenenud ja edenenud. Ta on saanud üldtunnustatud vahendiks tööliste olukorra kindlustamisel.

Sotsiaalkindlustus on seotud kõigi nende vahenditega, mida käsitab sotsiaalpoliitika rahva ainelise, vaimlise ja tervislise seisukorra tõstmiseks.

Töökaitse, iseäranis laste ja naiste töökaitse, ema- ja lastekaitse, hoolekanne vanade ja invaliidide eest, võitlus tööpuudusega, prostitutsiooniga, tiisikusega, kutsehaigustega, korteriolude parandamine — kõik see teeb tarvilikuks sotsiaalkindlustuse, mis osutub tähtsamaks sotsiaalpoliitika alaks.

Mis on sotsiaalkindlustus?

Sotsiaalkindlustus (sotsialnoe strahovanie, Sozialversicherung) on tuletatud kahest sõnast: 1) sotsiaalne ja 2) kindlustama.

Kindlustamise all mõeldakse sarnast organiseeritud vastastikust abiandmist, mille juures teatud õnnetuse risk on juba varem arvestatud ja ka varem määratakse kindlaks kohustused ning individuaalse riski eest on kollektiivne vastutus.

Riigivõim vastava seadusega määrab kindlaks kinnitusele kuuluvate isikute õigused, asutused ja korraldused, mille alusel neid õigusi teostatakse.

Sõna „sotsiaalne“ tarvitatakse mitmes mõttes. Kõigepealt „sotsiaalse“ all mõeldakse ühiskondlikku, massilist

ja vastandit „individuaalsele.“ Siin ei tarvitata sõna sotsiaalset ses mõttes.

Juba ammu on tarvitusel „**sotsiaalküsimus**“, mille all mõeldakse neid ülesandeid, mis tekkivad praeguse ühiskonna ebanormaalsest ehitusest. Sotsiaalküsimus — on ühiskondliku korra reorganiseerimise küsimus. Ses mõttes tähendab „sotsiaalset“ kõik see, mis puudutab ühiskondliku elu sügavaid juuri, ta majanduslist vundamenti ja klassilist koosseisu. Kõiki neid vahendeid, mis tahavad muuta ühiskonna korda, nimetatakse „**sotsiaalseteks reformideks**“, kuna pöoret, mis muudaks praeguse ühiskonna majanduslist struktuuri, kutsutakse **sotsiaalseks revolutsiooniks**.

Laialiste rahvahulkade viletsus ja kindluseta olek praeguses kapitalistlikus ühiskonnas on — „**sotsiaalne**“ pahe. Ja just selles mõttes on, nagu ütleb silmapaistev tööliskinnitusteoreetik prof. N. A. Vigdortshik, kindlustus, millega võideldakse selle pahe vastu — „**sotsiaalne kindlustus**.“

Varem oli tarvitusel „tööliskindlustus“, siis „riiklik tööliskindlustus.“ Viimastel aastakümnetel, kus selgus selle korralduse tõsine osa sotsiaalses evolutsioonis, on endine terminoloogia kui kitsas, kõrvale jäetud ja üldiselt tarvitusele võetud „sotsiaalkindlustus“ (varem Eesti keeles „sotsiaalkinnitamine“).

Sotsiaalkindlustuse all mõeldakse kõiki neid kindlustuse liike ja vorme, millel sihiks võitlus rahva laialiste hulkade kindluseta seisukorra vastu. Nii määrab seda prof. Vigdortshik.

Varem on tööliskindlustuse mõistet järgmiselt määratud:

Tööliste kindlustamise all mõeldakse kõiki korraldusi, mis tagavad töölisele enesele, ta perekonnale ja ta pärijatele juriidilise õiguse rahalisele või muule — rahaga hinnatavale — toetusele juhustel, mis seotud iseäranis suure majanduslise raskusega.

Sotsiaalse kindlustuse objektiks on — töötasu kaotuse risk. Neid kindlustusliike, millel objektiks muud riskid, ei loeta sotsiaalseteks, kuigi neid kasutavad ka töölisklassi liikmed. Tulekahju, varguse, veeuputuse jne. vastu varanduse kindlustamist ei saa lugeda — sotsiaalseks kindlustuseks.

Töölisklassi heakäekäik tugeneb ta töötasule, mitte aga varandusele ja kapitalile.

Sotsiaalse kindlustamise alla kuuluvad tööstuse, põllu- ja kõik teised töölised, ettevõtete, äride, maja- ja kõik teised teenijad, väikekäsitöölised, väikemaapidajad, vabakutselised — kõik need kihid, kes kannatavad praeguses ühiskondlikus korras kindlusteta seisukorra all.

Kui ennast kindlustab varandusega pankiir, kapitalist, siis seda ei saa lugeda sotsiaalseks kindlustuseks.

Sotsiaalne kindlustus või sotsiaalkindlustus koosneb kahest mõistest:

A. Mõiste „kindlustus“ (organiseeritud vastastikuse abiandmise isegugune kujud).

Ta spetsiifilised tunnused on:

1) tehniline: matemaatiline arvestus riskiga,

2) juriidiline: kollektiivne vastutus individuaalse riski eest.

B. Mõiste „sotsiaalne“ (millel sihiks võitlus laialiste rahvahulkade kindlusteta olukorraga).

Ta spetsiifilised tunnused on:

1) objekt: töötasu kaotuse risk,

2) tegevusala: töötav rahvas, töölisklass.

(Pooleli)

Kehalise töö pahed ja hüved, haigused ja tervishoid.

Dr. H. Jürgenson, Tartu.

Kehalisel töö, samuti spordil, sõnaga igal lihase töö, kehaharjutusel on oma mõju inimkehale, mis oleneda võib paljudest põhjustest, töötajate eneste võimetest, kui ka töö, spordi jne. üksik-alade raskusest ja kestvusest. Et kehalist tööd iga inimene enam-vähem teeb, siis ei oleks küll vist mitte ilma-aeagne, kui selle mõjust, eriti mõnest tööd saatvast haigusest ka mõnda teatakse, milleks siinkohal ka mõned read.

Kõigepealt võtame käsile lihased. Igaüks meist teab, et pikkadel on tihti nõrgad lihased: nad on pikad, kuid selle eest peenikesed, väiksematel (keskmistel) inimestel on nad tihti lühikesed, kuid paksemad. Võtame näite numbritega. Kellegil on näiteks teatav lihas 7 sentimeetert pikk, 3 sm. lai, teisel sama lihas 6 sm. pikk ning 4 lai. Missugune lihas, küsime nüüd, peaks osutama jõulisemaks? Arvame välja: $7 \times 3 = 21$, kuna $6 \times 4 = 24$ välja teeb. Peame jõurikkamaks viimast tunnistama. Nii siis osutub tähtsaks üldine lihase ümbermõõt, pindala, mitte üksi lihase pikkus ja selle suurus ainult ühes sihis.

Mis järeldusi tuleks siit teha? Tarvis lihaseid arendada nii öelda mitmes sihis, — see osutub siin just kõige tähtsamaks. Tegelikult elust teame aga, et näiteks sportlased, kelle üles-

andeks oleks end just mitmekesiselt arendada, harva selle peale mõtlevad, et tarvis ennem, kui harjutustega peale hakata, oma lihaskavaga põhjalikult tutvuneda, teada jäsemete (jalgade, käte jne.) lihaste algust ja lõppu. Ainult sarnasel viisil võib jõuda tõe-poollest väga suurte tagajärgedeni.

Kuid sootu teisiti vaadatakse masina peale: seal on iseenesest arusaadav, et on tarvis jõurattaid tunda, nende käiku ja liikumist teada.

Mis on selle kõige tagajärjeks: harjutatakse alalõpmata, pimeduses kobades, otsides kogemusi, nendel harjutustel pole läbimõeldud kava, nad osutuvad liiga algelisteks. Ei maksaks siin seda märkidagi, et kulutatakse määratu palju täiesti asjata oma keemilisi jõutagavarasid, osutudes teadlaste silmis rohkem veiderdajateks, kui asja tõsiselt võtjateks. Ei maksaks ka sellest rääkida, et ühe käega kettaheitjad jne. ka iluduse, proportsiooni mõttes (võimete proportsionaalsus) inimkeha tundjatele tihti vastu võtmatuteks on. Tarvis tunda ka kontide kõõluste lihaste liikumisvõimalusi inimmasinal, nagu tundma õpitakse seda masinal.

Mis järeldusi siit kõigest teha? Tarvis lihaseid mõlemil käel ehk mõlemil jalal jne. nii arendada, et nad arenek-

sid kogu oma übermöödu, pikkuses, laiuses, paksuses jne.

Võtame nüüd südame. Kuidas töö ehk sport üldse südamele mõjuvad, sellest olen ennem kord pikemalt kirjutanud, ühe näituse peale tahaksin siin veel tähelepanu pöörata, see on, — mis südames (ja kopsudes) ilmsiks tuleb, kui kinnipeetud (viimase jõu väljapanemise juures) hingamise juures kehalist tööd ehk sporti tehakse, ülesse rusutakse, ülesse visatakse, rebitakse, surutakse, lükatakse jne. Nähtust, mis raskuste tõstmist jne. saadab, võiks nimetada ühe sõnaga pressimiseks, selle juures avaldub südames, kopsudes ja üldse kehas järgmine pilt: kõrisõlme kõrikaas (epiglottis laryngis ehk n. n. kõrisõlme „koerakeel“) rõhub hingamisteed kinni, rinnakastis ehk kõhukoopa osas tekkib n. n. positiivne rõhk, süda ja kopsud on võrdlemisi veretühjad, „kahvatud“ verehulga puudulikkusest ning vähesusest; ka aorta (suurem südame tuiksoon), mis ta pahemast kambriist verd kehasse välja viib) on verevaene ja kahvatu (tingitud ka pressimist saatvast rõhust), see eest on veenid ehk keha tõmbsooned eriti vererikkad, nägu, käed jne. punased, tõmbsooned näol, kätel ülestursunud ja soojad verest.

Puls aga on nõrgapoolne, sest südames ja üldse tuiksoontes on nüüd vähe verd ja anda tuiksoontele (pulsivere-soontele) küllaldaselt verd ei ole südamele nüüd võimalik (südame vererikkusest tervel inimesel o'leneb just pulsi jõuriikas löök), kopsude vere-sooned on ka verevaesed jne.; süda saab halvasti toidetud, sest ka tema lihast toitvates n. n. pärgtuiksoontes on nüüd vähe verd. Kui pressimine (raskuste tõstmine töös ehk spordis) lõpetatakse, siis muutub kogu pilt. Veri tõttab nüüd suurel hulgal südamesse tagasi, kusjuures see nähtus südame seinte laienemise peale mõjub (venitab tema seinu), kopsud täituvad verega, punane värv näost jne. kaob, sõnaga: tulevad kõik normaalsed nähtused tagasi.

Mis järeldusi siit teha? Et sarnane südame seinte venitamine südamehaigust kohe peab tähendama, seda ei tahaks vahest keegi arst öelda, küll aga kutsub tihti korduv, alaline niisu-

gune venitamine töörikkeid välja südame lihaste töös ja tegevuses: esmalt paksenevad pealepandud, suurendatud töö tõttu südame seinad (lihased), hiljem kistakse südame alalist venitamist jne. järele südame avaused laiemale, klapid ei käi enam korralikult kokku, osa eeskambritest väljavisatud verest läheb eeskambrisse, samasse kohta tagasi, tekivad südame kahinad, mis juba haiguslisteks tunnusmärkideks on. Kui veel endiseid häireid (jätku-rheumatismi tagajärjel jne.) südames on olnud, siis areneb südamehaigus kiiresti. Miks osutuvad raskete pakkide kandjad ja jõumehed just „nõrgasüdamlisteks?“ Just südamerikete pärast, nad surevad seetõttu ka võrdlemisi vara oma elukutse ohvritena. Muidugi üks ennem, teine peab kauem vastu.

Südame seinte paksenemist (kui suurendatud töö väljendaja: ka lihased paksenevad suuremast tööst, inimene saab kõvemaks) ei tohiks küll vist mitte igal juhul haiguseks lugeda, nii arvavad viimasel ajal juba õige mitmed arstid.

Missuguseid üllatusi võiks pressimise tagajärjel veel ilmsiks tulla? Vastus: Kopsurebendid, veresoonte lõhkene-mised jne.

Vere-soonte lubjastuse all kannatajatele (üldse vanematele inimestele) tulevad sarnased harjutused ja tööd (samuti ka väga noortele) täiesti ära keelata.

Pressimise mõju südamele võib märksa vähendada sarnasel teel, kui tööline siinjuures raskust ülesse surudes katsuks ka tasakesti väljahingata, kuna hinge kinnipidamine (viimase jõu väljapanemiseks) võib aastate vältel siin saatusliselt kahjulikuks osutada, tema just kutsub nähtuse ilmsiks, mida ülalpool üksikasjaliselt (süda ja kopsud verest vaesed jne.) sai nimetatud.

Kas on võimalik enese juures äramäärata südame töö korralikkust? Vastus: Seda teha võib ainult umbkaudselt, kuna teadusliselt seda teha võib üksi õpetlane ja arstiteadlane.

Mõned näited Austria sõjaväest, missuguseid katseid igäüks terve inimene ka enese juures võib ette võtta, ehk küll täpse teaduse seisukohalt neil väärtust pole. Katse seisab selles, et

tuleb 20 painutamist põlvest teha ja iga painutamise järele jälle püsti seista sekundilise kiirusega. Põlvepainutamise juures mõlemad käed külgede sihis väljasirutada (sünnib väljahingamine), ülestõusmise juures käed ülesse välja sirutada (kaasas sellele käib sissehingamine). Nüüd loetakse pulsilöökide arv ära: 1) enne harjutuse algust, s. o. veel rahulikus seisukorras, siis viibimata 2) kahekümne, praegu nimetatud põlvepainutamise järele, kusjuures pulsilöökide arvu 15 sekundi jooksul ära loetakse ja seda 4 korratakse, et üldarvu ühe minuti kohta saada, 3) seejärel 2 minuti järele, kusjuures kõik see aeg katsetav ei tohi mitte maha istuda, vaid harjutuse ajast peale ikka jalul püsti olema, siis loetakse 4) pulsi uuesti 8 minuti järele, jällegi peab katsetav kõik selle aja jalul olema jne.

Olid vastavad andmed kogutud, hakati numbreid panema oma südamele.

Võtame näited: 1) pulsilöökide arv rahulikus seisukorras oli uuritaval 70. Kui ülalnimetatud isiku juures 2) pulsilöökide arv kahe minuti järele normaalpiiridesse tagasi tuli, siis osutub selle isiku südametegevus väga heaks. Esimese minuti järele pärast harjutust ei tohi väga heal südamel pulsilöökide arv mitte suurenedagi üle 10 löögi minutis.

Võtame teise näite. Pulsilöökide arv harilikult 70. Kahe minuti järele lööb (pärast harjutusi muidugi) puls 10 lööki rohkem kui harilikult, sarnane süda osutub heaks. Siia juurde olgu veel tähendatud, et heal südamel ei tohi esimese minuti järele pulsilöökide arv mitte suurenedagi üle 40 löögi normaal-sest arvust.

Rahulikus seisukorras pulsilöökide arv on 85. Kahe minuti järele 100, esimese minuti järele pärast harjutust ei tohi pulsilöökide koguarv mitte üle 140 tõusta. Sarnane süda osutub rahuldavaks.

Mitterahuldavaks osutub sarnane süda: rahulikus seisukorras pulsilöökide arv 85, kahe minuti järele, pärast puhkust, üle 100, kuna minuti järele pärast harjutamist viibimata ta üle 140 tõuseb. Kõikide südame haigete pulsude arv näitab veel suuremaid kõrvale kalduvusi.

Austria sõjaväes olid ka teised kodusel viisid südame korralikkuse määramiseks tarvitusel. Nimelt pidi katsetav 10 kilomeetrilise maa 1 tunni ja 56 minutiga ära käima, kusjuures tal rakmeid kanda tuli 30 kilogrammi raskuses.

Loetakse 1) pulsilöökide arvu enne rännaku algust, 2) pulsilöökide arvu kohe pärast kohale jõudmist lõppsihile, 3) pulsilöökide arvu 10 minuti järele, 4) pulsilöökide arvu 30 minutit hiljem pärast rännaku lõpetamist.

Väga heaks osutub süda, kellele vastavad arvud olid:

1) rahulikus seisukorras, enne rännakut 70 lööki, 2) kohe pärast kohale jõudmist alla 100, 3) kümne minuti järele pärast rännaku lõpetamist pulsilöökide arv normaalne.

Heaks osutus süda, kellele vastavad andmed: 1) 70, 2) alla 120, 3) alla 100 ning 4) s. o. 30 minuti järele pärast rännaku lõpetamist: pulsilöökide arv normaalne.

Rahuldavaks tunnistati süda, kellele: 1) pulsilöökide arv enne rännakut alla 85, siis 2) alla 150, 3) üle 100, 4) alla 100, kuid sealjuures uuritav end ei tundnud väsinud olevat.

Mitterahuldavaks teised südamed; nende juures tõusis pulsilöökide arv kohe pärast rännaku lõppu üle 150 jne.

Katsutagu ennast ülalnimetatud asjades järele!

Eriti äkiliste kiirustvajavate töö- ja spordiharude (sõudevõistlused jne.) juures tekitab teine nähtus kopsudes ja südames, mis täiesti teistsugune on pressimisnähtustest (raskuste ülevinnamine). Tekkib nii öelda hingematmine, õhunälg. Missugused nähtused tulevad siin kopsudes, südames ja üldse kogu kehas ilmsiks? Pilt oleks siin järgmine: kopsud ja süda (ka aorta) on verest ülekuhjatud (vastandiks pressimisnähtustele, võrdl. ennem kirjeldatud) vereülekuhjamise tõttu on südame seinad väljavenitatud. Näost on inimene lumivalge, sest tõmbsoontes on väga vähe verd, rinnakastis ning kõhukoopas n. n. negatiivne rõhk. Seletatav on see vere ülekuhlastamisega söehapu gaasiga, kuna hapnikust puudus on. Väljahingamine lühendatud, jätkuline, tõukav, raskenda-

tud, sissehingamine pikendatud, sügav. Sarnast nähtust töö tagajärjena on ühest esimestest käsitanud prantslane Demeny. Küsimine nüüd: aga kas süda saab sarnasel korral küllalt toidetud (pressimise juures ei saanud ta seda, sest tema enese lihases olevad pargtuiksooned olid tühjad verest), siis vastame see peale: saab muidugi, ta saaks ületoidetud, kui mitte kõik muud nähtused siinjuures ei või äkilisele surmale viia (südame laialivenimine vere rohkusest jne., ülekoormatus tööst, missugust ta siiski siin teha ei saa). Siin on meil otsekoheselt tege- mist õhunäljaga, hingamine nii õelda saab kinni maetud ja süda nagu põis täis aetud.

Nii nägime ülalpool, et lihaste arene- miseks on tähtis, et kogu lihaskava saaks arendatud. Raske tööga ei tohi lasta mitte minna nähtusteni, mis pres- simise all käsitatud südame jne. rike- tega kaasas käivad. Liig suurt kiirust ja äkilikkust nõudvate töödega ei tohi jõuda hingematamiseni, õhunäljani.

Kuidas peab süda töötama? Mis moel võime kehalise tööga siin abiks olla?

Vastus: Soovitavam on vähem pulsi- löökide arv, kuid et sealjuures iga korruga südamest rohkem verd saaks väljavisatud. Kui tõuseme esmalt ku- sagile märke, siis hakkab süda meil väga kiiresti peksma, tõuseme aga sama märke aastate vältel, siis peksab

süda harvemini, see eest korruga roh- kem verd enesest iga peksmisega väljapaisates.

Aga kopsudega? Harvem kordasid hingata, kuid sügavamalt, — seda on meile vaja. Võtame sama mäkketõus- mist. Esmalt hingame tihti ja pealis- kaudselt, igakorruga vähe õhku ene- sest väljahingates, harjutame end aga märke tõusmisele, siis hingame har- vem kordasid, kuid igakord sügava- malt.

Võiks veel mõningaid häireid, vigu nimetada, mida kehaline töö ergukava, kondikava, naha tegevuse, verekoos- seisu jne. peale võiks avaldada (sel alal on suured tööd ilmunud, kuid neid meie ei puuduta siin, sest nad on liig eriteadlised.

Üldiselt võiks juba sellestki, mis siin toodud, selguda, et tööd tehes ei tohi end liiga pingutada, vaid teha tuleb seda rahulikult, mis on kogu kehale (süda, lihased, kopsud jne.) kõige kasulikumaks ja kosutavamaks vahen- diks.

Inimkeha on samuti masin ja kui masin vajab meistrit, siis peab ammugi seda vajama ka inimkeha. Inimkeha tundmiseks läheb aga palju aega tarvis ja seepärast siin ettevaatust neile, kes talitavad omapead.

Kehaline töö, sport jne. võib kasuli- kuks saada, kuid võib ka kahjulikuks muutuda, seepärast veel kord — pisut ettevaatust.

Majandusdemokraatia.

E. Joonas.

Kohe sõja lõpu järele algatati kõiki- des kultuurmaades tööliste poolt suurte tööstusharude sotsialiseerimise nõud- mised. Vastavad resolutsioonid võeti vastu kongressidel ja parlamentides esitasid tööliste rühmad sellekohased eelnõud. See oli revolutsiooni ja demoi- bilisatsiooni päevil. Kuid rahivahul- kade meeolelu rahunedes ja enam normaalolude maksvusele pääsedes hakkas kirjudest sotsialiseerimise ja majanduslikkude reformide nõudmis- test pikkamööda kujunema üks kindel siht — majandusdemokraatia teosta- mine.

Pärastsõjaaegsetel aastatel on ma- jandusdemokraatia, olgugi algastmel, teostatud juba Saksamaal, Austrias ja alles hiljuti esitati Prantsuse parlamen- dile vastav seaduseelnõu.

Septembri algul kokku astunud Sak- samaa ametiühingute kongress on selle küsimuse terves ulatuses üles võtnud ning seal loodeti leida teid ja abi- nõusid, kuidas tööliskonnal läheks pa- remini korda teostada demokraatlikka põhimõtteid majanduse alal. Sellepä- rast ei ole ülearune ka meil pisut pea- tuda küsimuse juures,

mis on õieti majandusdemokraatia?

Majandusdemokraatia on mõiste, millega üldsuses käidakse väga vabalt ümber ja millele antakse väga mitmesugustes laagrites väga mitmesugune sisu. Tahaksime rahvusvahelises ulatuses temast kõnelda, siis läheks asi veel keerulisemaks, sest igas keeles mõistetakse majandusdemokraatia all ise asja. Küll võib aga analoogia teel kindlaks teha, et majandusdemokraatia majandusalal samuti kui poliitiline demokraatia poliitilisel alal, peab tähendama vabadele ja üheõiguslistele riigikodanikkudele võimaluse andmist võtta osa üldmajanduse juhtimisest ja kontrollimisest. Aga isegi seesuguse definitsiooni juures jäävad lahtisteks paljud küsimused. Ollakse õigustatud näiteks küsima, kui kaugele võib minna selle juures riigi vahelesegamise kompetents? Kas majandusdemokraatia lõppsihiks on riigi täieliku võimu teostamine majanduses, peab majandusdemokraatia tähendama õieti ühis-majandust?

Neid küsimusi on juba sellepärast raske lahendada, et majandusdemokraatia ei kujuta enesest mingit lõppsihti. Ta on ainult samm teel, kus meie praegu viibime kõik — nii kapitalistid, kui ka mittekapitalistid. Meie oleme jõudnud punktini, kuhu meid toonud lõpptulemusena pea 300 aastane areng: nimelt on kadumas individualism, mis meid on toonud kapitalistlikkude vormide juure. Kollektivism sammub tervel liinil edasi, olgugi, et see on esialgu veel kapitalistlik kollektivism (trustid, kartellid jne.).

Hüüdsõna „rikastuge“!, millega individualism 18 sajangu algul algas oma võidukäiku rikkasse ja seni kasutamata maailma ja millega ta valmistas ette kapitalistlikku aegjärku, sai õieti põhjenduseks egoismile: Nii Shaftesbury kui ka ta õpilane Adam Smith ütlesid täiesti avameelselt, et egoism pole hukkamõistetav, vaid isegi kiiduväärt ja rahvuslikule üldedule väga tarvilik asi. Veel enam, lisisid nad juure, ta muutub kõlbmatuks, kui ta viib hädaohtu üldsuse huvi. Kui tahetakse alata võitlust almitseva kapitalismi vastu, siis peab arendama neid praeguse ilmakorra elemente, mis on sõjariistaks piiramata egoismi ja individualismi vastu. Selles mõttes tõstetakse

esiplaanile üldhuvid, mis on ühtlasi aluseks majandusdemokraatiale. Niimoodi käsitatuna, ei tekita sõna „majandusdemokraatia“ lahkarvamisi ühelgi näol. Prantsuse ametiühingute liidu programm-miinum, mis kogu maal leiab hääkskiitmist, mõistab majandusdemokraatia all ei midagi muud, **kui tööliste ja üldsuse huvide kaitsmist ühteaegu**. Inglismaal on mõjukamad ametiühinglased, nagu näiteks Briti Ametiühingute Liidu sekretär Citrine majandusdemokraatia mõiste kindlaksmääramisel rõhutanud üldsuse heakäekäigu kaitsmist. Saksamaal, kus Legien juba 20 aasta eest nõudis valmistuse demokraatiseerimist, antakse majandusdemokraatiale sama sisu. Nii defineeris G. Decker juba ammu Saksa ametiühingulises kuukirjas „Die Arbeit“ majandusdemokraatiat järgmiselt: „Mitte igasugust, vaid ainult teatud viisil majandusliku autokraatia (isevalitsuse) äravõitmist võib nimetada majandusdemokraatiaks ja nimelt seesugust, mis teostab uue, kõrgema organisatsioonilise põhimõtte. Selleks põhimõtteks on iga üksiku majandusliku organisatsiooni painutamine ja rakendamine üldsuse huvide teenistusse.“

Saksa ametiühingute Hamburgi kongress peab nüüd ainult arutama küsimust, kas on võimalik majandusdemokraatiat täielikult teostada juba kapitalistliku korra päivil, või mitte. Veel Breslau kongressil kandis seisukoha võtmine selles küsimuses dogmaatilist iseloomu, ilma et oleks katsetatud leida praktilisi teostamise võimalusi praegustes tingimustes. Ka praegugi võib veel vaielda majandusdemokratia elulikkuse üle ja kaaluda küsimust, millal teda saab täies ulatuses teostada. Et ta aga kujutab enesest astet kõrgema majanduskorra poole, selle üle enam ei vaielda. Majandusdemokraatia, kui üks arenemisaste, on juba sellepärast tarvilik, et ta võimaldab töölistel koguda neid tehnilisi, praktilisi ja organisatsioonilisi teadmisi, mis neile hädatarvilikud, kui nad kord ise hakkavad juhtima kogu majanduslikku elu.

Nagu varem tähendatud, kandis vastav referaat viimasel Saksa ametiühingute kongressil eestkätt teoreeti-

list laadi ja referaat jõudis teoreetiliselt otsusele, et majandusdemokraatia kapitalismi päevil on võimatu. Vahepeal on küsimuse uurimist jätkatud ning sõna võtnud ka praktikud, tegeliku elu inimesed, kes asju käsitavad vähem teoreetiliselt ja sihikohaselt, kui just oleviku nõudmiste seisukohalt. Nii võttis sõna Saksa ametiühingute üldliidu esimees Leipart ja Dresdenis äsja peetud kõnes avaldas järgmised tähelepanu vääriavad mõtted: „Kui meie ametiühingutes algatasime selle nõudmise, siis mitte kui kauge tuleviku, vaid kui just tänapäeva nõudmise. Meie elame aegjärgus, mil tuleb minna kapitalistlikult majanduselt üle sotsialistlikule majandusele ja see on sünnis silmapilk majandusdemokraatia teostamiseks, mis ei ole saavutatav alles sotsialistliku majanduskorra juures, vaid mis on õieti viimase ettevalmistajaks. Majandusdemokraatia ei olnud veel võimalik

puhtkapitalistliku majanduskorra juures ja ta ei ole enam võimalik puhtsotsialistliku korra päevil.

Ka eelseisev Hamburgi kongress peab käsitama veel mõnd sellelaadilist teoreetilist küsimust, kuid, nagu Leipart õieti tähendab, peab ta siiski otsustama järgmised kolm punkti: esiteks, et majandusdemokraatia teostamine on õiguslik küsimus: vabad kokkulepped ei vii mitte sihile, vaid siin on tarvis panna seaduslik alus; teiseks on ta võimu küsimus: tuleb suurendada ja kasvatada poliitilist ja ametiühingulist jõudu; kolmandaks on ta haridusküsimus: enam kui kunagi varem on ametiühingud just nüüd asetatud nõudmise ette anda häid inimesi ja kasvatada kogemusrikkaid tegelasi. „Sest demokraatia tähendab majanduslikul samuti kui poliitilisel alal mitte ükski õiguste suurenemist, vaid ka vastutuse kasvamist.“

Õnnetusjuhud tööliste keskel.

Prof. N. A. Vigdortshiku järgi.

Õnnetusjuhtudel üldse, nii kutsealalistel kui ka teistel, on surevuse põhjuste hulgas väga väike koht. Nende arvele tuleb $\frac{1}{30}$ kuni $\frac{1}{40}$ kõigist surmajuhtudest. Üldiselt vigastused nõuavad umbes samapalju ohvreid kui sarlakid ja leetrid kokku. Tiisikus on 5 korda hädaohtlikum.

Õnnetuse läbi surma saanute üldarvust on umbes pool kutsealalise traumatismi (kutsealaliste vigastuste) ohvrid. Seega kutsealalistel vigastustel on surmajuhtuste põhjustena tähtsusetu osa. $\frac{1}{60}$ — $\frac{1}{80}$ üldise surevuse arvust on põhjustatud kutsealalise vigastusega.

Üksikutes kutsetes on vigastuste arv palju suurem, nii et annab $\frac{1}{6}$ üldisest surevusest.

Kutsed, kus õnnetusjuhtuste arv suurem, kuuluvad vanemate hulka. Nii näiteks: tööd kivimurdudes, söe- ja rauakaevandustes, laevandus, kalapüük, ehitustööd ja teedeparandus. Kapitalism on siia juurde lisanud vaid mõned üksikud kutsetööd, näiteks — töö masinate juures ja raudteeteenistuses.

Saksamaal tuleb 1000 töölise kohta 60,01 õnnetusjuhus, 0,78 lõpevad surmaga, 2,21 — tööjõu kaotusega.

Kõige sagedamini on tööõnnetusi mäetööstuses, selle järgi õlletööstuses, siis raudtööstuses ja veo alal. Tööjõu kaotusi vigastuste tagajärjel on kõige enam — mäetööstuses, veo alal, sisevete laevasõidul ja kivilõhkumisel. Surmajuhtumisi õnnetuste läbi annab kõige enam veotöö, siis sisevete laevandus, mäetööstus ja kivilõhkumine.

Mäe- ja veotöö on kõige hädaohtlikumad.

Ühiskondliku kahju seisukohalt on kõige hädaohtlikumad need tööstusalad, kus kõrge ja keskmise hädaohukoefitsiendi juures on kõige enam töölisi. Saksamaal on neiks aladeks — raua-, mäe- ja ehitustööstus. Nende arvele langeb ligi $\frac{1}{2}$ kõigist õnnetusjuhtudest, surmavaist vigastustest ja tööjõu kaotusest.

Kutsealaliste vigastuste algallikaks tööstuses ei ole mitte masin kui tehniline mõiste, vaid masin kui sotsiaalmajandusline kategooria.

Et õnnetusjuhtude registreerimine paraneb ja vigastatuile tasu määramine areneb, siis kasvab ka õnnetusjuhtude sageduse koeffitsient. Ajavälte selle kasv jääb pikaldasemaks.

Kuigi õnnetusjuhtude registreeritud arv kasvab, siiski aja jooksul tööstusliku töö tegelik hädaoht väheneb. See avaldub: 1) raskete vigastuste, mis lõpevad surmaga ja täieliku invaliidsusega, võrdlusarvu vähenemises, 2) tööjõu kaotuse üldise summa vähenemises.

Valmistuse hädaohu vähenemine ei ole ühesuurune kõigil tööstusaladel. Mõnedel aladel töö hädaohtlikkus on viimastel aastakümnetel kasvanud.

Mitmesugustest valmistusmomentidest on kõige hädaohtlikumad asjade ja tööliste enesete kukkumine, selle järele mehaanilised abinõud. Kolmandal kohal on käsitsi kandmine ja vedu. Üldiselt annab masin kui niisugune ainult $\frac{1}{4}$ kõigist õnnetusjuhtudest ja $\frac{1}{7}$ surmajuhtudest. Sellepärast on ettekujutus masinatöö erilise hädaohtlikkusest alusetu.

Jagades õnnetusjuhuseid asjaosaliste süü järgi, selgub, et isegi töösturite eneste vaatepunktilt otsustades, tööliste süüks langeb tunduvalt vähem kui pool õnnetusjuhtudest. Tõepoolest on aga see, mida kvalifitseeritakse kui tööliste süüdi, sisult põhjustatud palju sügavamaist tegureist, mis ei olene tööliste tahest.

Sarnaste tegurite hulka kuulub kõige pealt tööliste vanadus.

Eluea kasvamisega suureneb ka töö hädaohtlikkus, nii õnnetusjuhtude arvu kui ka nende raskuse poolest.

Väsimuse mõju avaldub õnnetusjuhtudel nädalate päevade, iseäranis aga töötundide järele.

Iga nädalapäevaga ja iga töötunniga kasvab tööliste vigastushädaoht. Kõige hädaohtlikumad on tööd, mis tehakse ületundidega.

Alkoholismi mõju avaldub esimestel nädalapäevadel. Seda mõju näitab ka suur vigastuste arv õllevabrikutes.

Õtöö suurendab töö hädaohtu.

Kutsealalise töö hädaohtu vähendavad ka terapeütilised abinõud, mis kergendavad õnnetusjuhtude tagajärgi.

Väsimus ja harjumus vähendab vigastuste koeffitsienti. Liig pikk tegutsemine ühel ja samal tööil võib mõjuda vastupidiselt.

Vigastuste liikide järgi on esikohal trauma kitsamas mõistes, see on — haavamised, kriimustused, luumurdmised jne. Elundeist kõige enam kannatavad käed, neile langeb osaks $\frac{1}{3}$ kõigist vigastustest.

Õnnetusjuhtude arvustikku mitmesugustes riikides, näiteks Venemaal ja Saksamaal, on väga raske võrrelda.

Mida vajab meie tööliskond?

Dr. H. Jürgenson, — Tartu.

Kõige vanemate teoste hulka, mis käsitleb küsimust, et iga elukutse vajab ka vastavate kehaliste ja vaimliste kalduvustega, omadustega isikut, töötajat, töölisi, — kuulub mõteteadlase Plato „Politeia“, teos riiklisest korraldusest vana-aja mõtteilma seisukohalt. Uuemal ajal hakkas sama küsimus esmalt üleskerkima transatlantilises Ameerikas, kust prof. Münsterberg Euroopasse sõitis meie Vana Ilma selle küsimuse tähtsusega tutvustama. Vastavat elukutset valija peab selleks ka sobiv olema, seda nõudsid esimestena ameeriklased, selle küsimuse al-

gatajad olid meie päevil just nemad. Ning kas mitte lihtne kohustustunne ühiskonna vastu juba ei pea meid sinna poole juhtima? — küsivad samas kohas ka kaugel meist elavad yankid, — isiklik enesearmastus peab end, kus tarvis, ühiskonnale ohverdama, end selle käsutusse andma, — tahavad nad.

Elukutselise kõlblikkuse (kehalis-arstliku ja vaimlise-psühholoogilise) äramääramise mõtet, probleemi ei tohi kunagi segada teise mõistega, mis meil taylorismi nime all tuntud on. Esimese juures toimitakse ja katsetakse inimeste juures, nagu fotograaf

kõiksuguste platede ja rohtude kallal: viimaks saadakse siin kätte teatav ülevaade isikust, nagu fotograaf saab pildi tema ees poseerinud isikust.

F. V. Tayloril on aga kui niisugusel oma teadusline teooria oma katsete põhjal tööstuses: vähem tööd teha, kuid teha seda väga jõurikkalt, energiliselt, — seda tahab ta kätte saada, ot-sides selleks kõlbulikka töölisi ning soovitates täiendada vabrikuid paremate tehniliste sisseadetega. Tayloril läkski sel viisil korda vabrikus, kus enne 10½ tundi sai töötatud, töö-aega vähendada 8 tunni peale, kus-juures ilmsiks tuli veel väga suur kasu (tööproduktsoon suurenes, tööli-sed suutsid ta näpunäidete järele töö-tades rohkem tööd ära teha (33% võrrani), kui nad enne seda tegid. Taylori teooriale ehk nõndanimetatud taylorismile on vastuastunud (Schlesinger jne.), on õieti näidatud, et Taylori järele töötamine tähendab tööliste vii-maste võimete väljavõtmist (röövi-mist), kõikide tööliste kohta niisugust „vahetpidamata“ tööd, maksma panna ei saavat jne.

Elukutsele kõlbulikkuse äramäära-mine on seega laiem mõiste, kui kitsas taylorismi küsimus, ehk küll mõlema-tel on suur tähtsus n. n. ökonoomilisele psükoloogiale ehk psükoökonomiale. Elukutsele kõlbulikkuse määramist võib ka tarvitada spordivõime hinda-misel, teatavate sportlaste kehaliste ning hingeeluliste omaduste järele nende sobivust spordi üksikharudele kindlaks määrates jne.

Mis siin tähtis, on see, et võimalikult täpsemate uurimusvahenditega, aparaatidega jne. uuritava juure saab asuda, ta keha ja hingeelulisi omadusi uurides täielikku ülevaadet uuritavast saada võime.

On tööline juba vabrikus, siis tuleb temas huvi ka töö vastu kasvatada, temale sobivamat tööd anda, mis tööstu-sele aitab märksa palju kaasa. Edasi aitavad töö vastu huvi kasvamise mõt-tes kaasa töösaaduste hea läbikäik, reklaam jne.

Tuleb töölistele ka selgeks teha, mis-sugused halvad ning head küljed teda tööstuses võivad oodata (trükitöölisel — võimalikud seatina mürgitused, ti-

kuvabrikutes — võimalikud fosfori mürgitused jne.), kui pikk on keskmiselt vastava tööstuslise tööliste eluiga jne. On tööline sellega tutvunenud, siis jääb otsustada juba tal enesel, on huvi nüüd tal asja vastu, — las' töö-tab siis edasi. Mis tehastesse aga puutub, siis olgu nad õhurikkad, puh-tad, küllastatud valgusest, soojad ning mitte õhuniisked. Et tolmu siin ei tohi olla, on enesest mõistetav (tiisikus).

Mis töölistesse enesesse puutub, siis söögu ta kindlal kellaajal (võimalikult vähem kordasid päevas, kuid selle eest juba toitvamalt). Mis unesse puutub, siis olgu see korralik. Öösist tööd peaksime võimalikult üldse vähenda-ma.

Tööliste korter olgu vähegi inimlik: 4 ruutmeetert põrandapinda töölistele — juba sellega võiks leppida, kuid nii elada, et 3—5 ruutsülda põrandapinda oleks antud 3—5—7-liikmelisele töölis-perekonnale (võrdl. andmed tervishoiu peavalitsuse aruandest 1919 ja 1920 aasta kohta) on rohkem kui lubamatu.

Ka riietus olgu korralik, seda vajab iga tööline.

Nahapuhtuse hoidmiseks on tarvilik igal nädalal kord saunas käia.

Need oleksid siis ainult mõned mured, mis tähtsad meie töölistele.

Kokkuvõttes vajaksid meie töölistes järgmisi korraldusi:

I. Nõuande punktide ava-mist tööliste kehaliste (arstid) ning vaimliste (hingeteadlased) omaduste kindlaksmääramiseks tööstuste üksik-harudele, vabrikutele.

II. Kõikide tööliste tutvusta-mist tööstusliste haigus-tega, teatava tööharu hüvedega ning pahedega (eluvältavus jne.).

III. Töö ratsionaliseeri-mist tööstuses, siis tööstuse head ärilist juhtimist jne.

IV. Tööstusliste ruumide paremat sisseseadmist (õhu-puhtus jne.).

V. Tähtsam oleks vist kõige väiksemate palkadega töö-liste sissetulekuid tõsta, kui juba kõrgemaid palkasid saajate omasid veel kõrgendada katsuda.

VI. Korralik korter igale töölistele.

Töölise eluea pikkus.

S. Kaplun.

Tööliste keskmine vanadus on tihe-
das ühenduses surevusega üldse ja üksikute kutsealadel eraldi: on surevus suurem, siis on ka vastavalt inimeste keskmine eluiga lühem. Juba ammu on tähele pandud tööliste liigilühikest eluiga, võrreldes teiste elanikkude kihtidega.

Engels juba 80 aastat tagasi kirjutas, et Inglise suurtööstuse keskkohas, Liverpoolis, töölise keskmine eluiga on ainult 15 aastat, kuna aga jõukal kihil — kolm korda pikem, 45 aastat.

Prantsuse andmetel on kehva klassi keskmine eluiga 37 aastat, jõukal — 57.

Kasperri järgi Berliinis juba 5 eluaastaga on $\frac{1}{3}$ sündinuist haaas, kuna rikkaid sureb 40 aastaga $\frac{1}{3}$. Ainult $\frac{1}{2}$ vaestest elavad 30 eluaastani, kuna $\frac{1}{2}$ jõukaist elavad 50 eluaastani.

Prantsuse andmetel saame järgmise pildi:

Tööala	Iseseisvad peremehed		Töölised ja teenijad	
	Mehed	Naised	Mehed	Naised
Põllutöö	50	46	29	29
Tööstus	45	40	34	21
Kaubandus	44	42	33	29

Viini ühishaigekassa andmetel on keskmine eluiga:

Kutse:	Keskmine eluiga: aastad
Graveerijad	25,3
Juukselõikurid	26,4
Rätsepad	34,1
Kingsepad	36,3
Tislerid	37,6
Rautatrelid	38,4
Trükkijad	38,4
Pagarid	39,9
Sepad	40,3
Katusetegijad	43,2
Voorimehed	44,2

Harjasepad	45,3
Puusepad	46,5
Muusikariistade tegijad	50,3
Kangrud	52,7
Paelategijad	59,6

Kõigil kassaliigetel 39,1

Peterburis oli Baranovi andmetel enne sõda keskmine eluiga:

Vaimulikkudel	60,3
Ametnikkudel	53,0
Arstidel	52,5
Pagaritel	41,5
Seppadel	39,8
Kirjutajatel	40,7
Teenijatel	48,2
Rätseppadel	39,8
Kivilõhkujatel	39,1
Tisleritel	38,5
Kingseppadel	37,0
Maaleritel	36,8
Puuseppadel	36,1
Trükkiladujatel	33,5

Üksikutele autoritel, kes küsimust uurinud, on lahkuminevad andmed.

Sommerfeldi järgi Öhtu-Euroopas on keskmine eluiga üldiselt 60—65, trükitöölistel 49.

Levini arvates kiviraiujad elavad keskmiselt 24 aastat.

Hirti järgi need töölised, kes kestvalt puhastavad ja sorteerivad räbalaid, ei ela keskmiselt üle 37 a., kingsepad — 36, rätsepad — 34,5, kalliskivide tegijad — 30—35 a.

Vabrikutöö kohta ütleb Hirt, et klaasitöölised need, kes algavad tööd 25 eluaastast, elavad keskmiselt 42,5 a., kes aga 15 eluaastast — 30 aastat, see on — 15—17 aastat sarnast tööd on küllalt, et töolist viia hauda.

Töölisele on mõjumas eluiga lühendavalt kutsevigastused, tolm, mürgid, tööolud, elutingimised.

(С. Каплун, Труд и здоровье, Вып. I, 1925).

Vastolud arstide ja Üh. Haigekassa vahel Tallinnas.

H. Soilts.

Tallinna ühise haigekassa volinikkude peakoosolek võttis vastu 10. mail s. a. otsuse, et 1. juunist alates haigekassa külgehakkavate haiguste ravimist nakkusaegjärgus oma peale ei võta, vaid neid haigusi põdejad tulevad

arstide poolt peale esmakordse visiidi, kus haiguse iseloom kindlaks tehakse, linna suguhaiguste ambulatooriumi saata. Et sellekohase määrusega (R. T. nr. 1, 1927. a.) haigekassale see õigus jäetud ja teistes haigekassades —

näiteks Tartu üldhaigekassas seda juba varem praktiseeritud, siis lootis Tall. ühise haigekassa juhatus, et asi ka siin selles suunas liikuma hakkab.

Kui peakoosoleku otsus arstidele teatavaks tehti, esitasid suguhaiguste arstid haigekassa juhatusle protestimärgukirja. Arstide organisatsioonid võtsid suguhaiguste arstide kaitseks sõna ja nõudsid, et lepingut ei muudetaks. Ühtlasi teatasid nad, et kui haigekassa juhatus peakoosoleku otsuse täitmisele asub, siis nemad selle loevad lepingu murdmiseks.

Juulikuu algul töötas haigekassa juhatus välja erilise korra, et ära hoida mitme arsti tarvitamist ühe haige poolt. Haiged pidid saama ainult ühe arstiitseki korraga. Peale selle oleks tagavaratšekk õnnetusjuhtumiste ja äkiliste haiguste puhul ning öösel ja pühapäevadel arsti koju kutsumiseks.

Kava saadeti arstide organisatsioonide juhatustele läbivaatamiseks ja seisukoha võtmiseks sooviavaldusega, et nad selle kohta oma seisukoha hiljem 18. juuliks haigekassa juhatusle esitaks. Vastust selles küsimuses haigekassa juhatus ei saanud, kuid kaudsel teel oli kuulda, et see korraldus arstkonnale ei meeldi. Põhjused muidugi arusaadavad: uus korraldus vähendab arstide sissetulekut.

Juulikuus nõudis haigekassalt tööinspektor kassaliikmete arstiabi korraldamiseks ambulantside avamist kesklinna, Paldiski maantee ümbrusse, Koplisse ja Nõmmele. Tähtajaks anti 1. sept. s. a. Haigekassa juhatus asus ruumide otsimisele ja arstide palkamisele. Ka see samm ei meeldinud arstkonnale, — nähti ambulatooriumides võistlejaid.

Eeltoodud põhjustel tekkis haigekassa juhatuse ja arstide organisatsioonide vahel konflikt. Arstide organisatsioonid süüdistasid haigekassa juhatust lepingu rikkumises, ja nõudsid nende korralduste tagasivõtmist. Vastasel korral pidi 28. juulil algama arstide streik.

Haigekassa juhatusel läks korda streiki esialgu ära hoida. Ta kutsus 2. aug. segakomisjoni nende küsimuste arutamiseks kokku. Arstid lükkasid streigi kuni selle tulemusteni edasi.

Segakomisjonis kokkuleppele ei jõutud, sest arstide organisatsioonide esitajad esitasid esimesena nõudmise, et ambulatooriumide arstidega sõlmitud lepingud tulevad tühistada. Kui haigekassa juhatus seda mitte ei tee, siis nemad läbirääkimistest üldse osa ei võta.

Haigekassa juhatuse esitajad seda ettepanekut vastu võtta ei võinud, sest sellega oleks arstide streigi puhul haigekassa hoopis ilma arstideta jäänud, kuna arstkonna esitajad kassaosaliste edasiarstimiseks mingisugust tagatist ei annud.

Seega jäi kokkulepe segakomisjonis saavutamata. Haigekassa pööras sooviavaldusega töö-hoolekandeministeeriumi poole, et see haigekassa juhatuse ja arstidevahelise koosoleku kokku kutsuks ja poolte vahel kokkulepet püüaks luua.

Koosolek, mis ministeeriumi poolt 6. aug. kell 1 päeval ministeeriumi kokku oli kutsutud,

lõppes tagajärjetult, sest pooled asusid samal seisukohal, kus olid 2. aug. segakomisjoniski.

Sama päeva hommikul algasid arstid streiki. Kassaliikmed ega nende perekonnaliikmeid enam haigekassa tshekkidega vastu ei võetud, vaid visiidid lasti aibtarvitaja poolt rahasa ära maksta ja vastuvõetud summade peale anti kviitung.

Kuidas oli lugu lepingu rikkumisega, mida arstid haigekassale ette heidavad, selgub järgmisest: Peakoosoleku määrus suguhaiguste arstimise kohta ei ole lepingu rikkumine, sest lepingus ei ole öeldud, et haigekassa lepinguarstid ravivad neid või teisi haigusi, ja samuti ei ole muutunud lepingus ettenähtud üldsumma 1.300.000 marka, milleni arved välja maksetakse. Pealegi on ka suguhaiguste arstide arved neile tervena välja maksetud.

Arstiabi tshekkide väljaandmise korraldus on haigekassa sisemine asi, mis tingitud haigekassa sissetulekute ja väljaminekute tasakaalustamisest. See ei ole ühenduses lepinguga, ega saa sellest lepingu murdmist järeldada. Ambulatooriumide avamine ja nende tarvis arstide palkamine on ette nähtud lepingu § 13, kus sõna-sõnalt öeldakse: „Haigekassa juhatusel on õigus arstkonna nõusolekul, ehk järelevalve asutuste nõudmisel avada ambulatooriume niisugusel kujul, nagu nad praegu tegutsevad. Sel puhul ei keela arstkont oma organisatsiooni liikmetel haigekassa ambulatooriumi teenistusse astumiseks eralepinguid teha“.

Käesoleval puhul oli ambulatooriumide avamine järelevalve asutuse poolt haigekassa juhatusele ette kirjutatud ja seega võis haigekassa neid avada ja arste palgata. Veel enam: arstide organisatsioonid ei võinud keelata eralepingute tegemist oma liikmetega, sest seda näeb leping ette.

Arstide organisatsioonid olevat võtnud oma liikmetelt allkirjad, et nad haigekassa ambulatooriumide teenistusse ei astuks ega haigekassaga erilepinguid ei teeks. Samasisuline kuulutus avaldati kohalikes ajalehtedes. Peale selle sunniti üksikuid arste, kes vahepeal haigekassa juhatusega ambulatooriumide teenistusse astumiseks erilepinguid teinud, neist loobumisele, milleks neilt sellekohased allkirjad võeti. Isegi võeti allkirjad varem endistes ambulatooriumides töötavatel arstidel, et nad organisatsiooni juhatuse esimese nõudmise peale ambulatooriumi tööst loobuma peavad ja ka velskeritele sel puhul ambulatooriumis töötamise ära peavad keelama.

See oli otsekohene lepingu rikkumine arstkonna organisatsioonide poolt. Streik, mida alati 6. aug., pani sellele lepingumurdmisele krooni pähe.

Arstide streik, mis Eestis vist esimene sellesarnane haigekassade praktikas, tõi kassaosalistele arstiabi korraldamises esialgul mõnesuguseid arusaamatusi kassaosaliste keskel, kuid selle peale tuleb kui ajutise ja paratamata nähtuse peale vaadata, sest loodetavasti suudab haigekassa juhatus seda asja nii või teisiti lahendada.

Haigekassade ja nende liikmete arv 1921—1927. a.

Haigekassade ja nende liikmete kohta 1921—27. a. toob R. Sõrmus „Eesti Statistikas nr. 80 (juuli 1928) andmeid, mille järgi oli haigekassade üldarv:

1919	18	1923	31
1920	19	1924	31
1921	22	1925	32
1922	25	1926	32

Haigekassade ja nende liikmete arv 1927 a.

	Üldhaigekassad			Üksikute ettevõtete haigekassad				ÜLDSE	
	Haigekassade arv	Mehed	Naised	Kokku	Haigekassade arv	Mehed	Naised		Kokku
1927.									
Jaanuar	19	17.544	6.213	23.757	12	5.038	5.550	10.588	34.345
Veebruar		17.880	6.277	24.157		5.023	5.449	10.472	34.629
Märts		18.638	6.471	25.109		4.943	5.304	10.247	35.356
Aprill		19.280	6.606	25.886		4.966	5.460	10.426	36.312
Mai		19.372	6.625	25.997		4.933	5.619	10.552	36.549
Juuni		20.731	7.163	27.894		5.042	5.726	10.768	38.662
Juuli		21.616	7.570	29.186		4.999	5.783	10.782	39.968
August		21.306	7.507	28.813		4.945	6.010	10.955	39.768
September		20.324	7.147	27.471		4.944	5.939	10.883	38.354
Oktoober		19.546	7.081	26.627		4.860	5.738	10.598	37.225
November		19.552	7.099	26.651		4.825	5.902	10.727	37.378
Detsember		18.539	6.963	25.502		4.721	5.811	10.532	36.034
Keskmine kuus:									
1921	8	8.888	3.866	12.754	12	3.755	2.988	6.743	19.497
1922	10	11.972	3.806	15.778	14	4.901	3.954	8.855	24.633
1923	11	16.100	5.222	21.322	15	6.281	5.756	12.037	33.359
1924	16	17.340	5.880	23.220	15	5.706	4.739	10.445	33.665
1925	16	17.388	6.137	23.525	15	5.570	5.255	10.825	34.350
1926	18	19.063	6.792	25.855	13	5.437	5.772	11.209	37.064
1927	19	19.527	6.893	26.420	12	5.937	5.690	10.627	37.047

31. dets. 1926. a. oli haigekassade all üldse 2.253 ettevõtet.

R. Sõrmus ütleb: Kahel viimasel aastal, 1926—27, on haigekassade liikmete arv peaaegu muutusetu. Näib, et praeguste tööolude juures haigekassade liikmete arv on jõudnud maksimumini ja edaspidi suuremat haigekassade liikmete arvu tõusu vaevalt on oodata.

Vaadeldes tegevust tööliste haiguskindlustuse alal, kassaliikmete arvu alusel, haigekas-

sade liikide järele, näeme, et ühishaigekassad tegevuse ulatuse suhtes on kogu aeg olnud ülekaalus ja nende tähtsus järjest kasvab. Nii, ühishaigekassadel oli liikmeid 1921. a. 65,4%, üksikettevõtete haigekassadel aga 34,6% ning 1927. a. vastavalt 71,3% ja 28,7% kassaliikmete üldarvust. Ühe sõnaga, tööliste haiguskindlustust teostatakse ligi ¾ määral ühishaigekassade kaudu. Lõviosa üksikettevõtete haigekassade liikmeid moodustavad tekstiiltöölised.

Haigekassa liikmetele arstiabi kulude tasumise kord.

Alused, mille järgi liikmete ravitsemise oma korraldusse võtnud haigekassa on kohustatud arstiabi kulusid tasuma, kui tal võimalik ei ole enesel arstiabi korraldada, on avaldatud töö-koolekandeministri poolt „Riigi Teatajas“ nr. 66, 1928. a. (ilmus 14. augustil 1928. a.).

Need alused on antud kinnitusnõukogu poolt 4. mail 1925. a. vastu võetud haigekassa liikmete ravitsuse korralduse kohta käivate

üldmääruste § 9 põhjal (R. T. nr. 87/88 — 1925. a.).

Et need alused kõigile haigekassa liigetele väga tähtsad on, avaldame nad allpool täielikult, et sellega neid kättesaadavaks teha.

Kui haigekassa, kes oma liikmete arstimise enese kätte on võtnud, ei saa mingisugusel põhjusel ise arstiabi korraldada, peab tema ravitsusekulud nii kassaliikmetele kui ka

nende perekonnaliikmetele, kui ta viimaseid arstib, tasuma järgmises suuruses:

I. Arsti viisidi tasud. Kr.

1. Visiit arsti juurde 1.—
2. Korduv visiit (tihedamad kui kord nädalas) 0.75
3. Arsti visiit haige juurde 2.—
4. Visiit arsti juurde öösel (kella 8 öhtul kuni kella 8 hommikul), pühadel ja pühapäevadel 2.—
5. Arsti visiit haige juurde öösel (nagu p. 4, kuid ainult siis, kui kutse haige juurde tulla sünnib peale kella 8 öhtul) 4.—
6. On perekonnas mitu haiget, siis arvatakse arstitasu iga järgmise haige eest 1.—

Peale selle tasutakse veel arsti visiitide puhul haige juurde koju sõiduraha voorimehe või taksiauto taksid järgi.

II. Lisatasud.

A. Kirurgia alal.

1. Paised, incisiod, excisiod, väikesed õmblused 0.50—1.—
2. Seerumite sissepritsimine (diphther. tetanus) 0.50
3. Verde pritsimine, pleura katsepunktsioon 1.—
4. Pleura ja hydrocele terapöitilised punktsioonid, suuremad õmblused, kateteriseerimised (kirurgilised juhud) oesophaguse dilateerimine, ligatuurvenesectio, mao loputus, endoneuraal-injectio, luksatsioonide ja fraktuuride reponeerimine 2.—
5. Atheroma, lipoma ja teised vähemad kasvaja, unguis incarnatus, lumbaal- ja ascites-punktsioonid, nõela või muu asja väljalõikamine, füsioloogilise lahuse infusioon, narkoosi andmine 3.—
6. Phymosis, ganglion ja tendosutuur 5.—

B. Suguhaiguste erialal. Kr.

1. Prostata masseerimine 0.25
2. Põie loputus, bougeerimine, dilateerimine ja erimikroskopeerimine 0.50
3. Verevõtmine tõmbsoonest, söehappelumega ravimine 1.—
4. Intravenöös-injektsioonid (Salvarsan), uretroscopia anterior, elektrolüüs, kaustik, pime väli 1.50
5. Uretroscopia posterior ja cystoscopia 3.50
6. Cystoscopia uretrokatherisatio 4.50

C Sünnitusabi erialal.

1. Loomuliku sünnituse juures:
 - a) 2 esimest tundi päeva ajal à 3.—
 - iga järgmine tund päeva ajal à 2.50
 - b) 2 esimest tundi öösel ja kõikidel pühadel à 4.—
 - iga järgmine tund öösel ja kõikidel pühadel à 3.—
2. Operatsioonid sünnitajate juures:
 - a) väikesed (I kr. kärsemiste õmblus, vagina t amponeerimine jne.) 2.—

- b) keskmised (II kr. kärsemiste õmblus) 3.—
- c) suured (III kr. kärseamiste õmblus, metre uryse, järeltuleva pea vabastamine, emaka tamponeerimine, placenta vabastamine käega, abordi puhastamine käega) 5.—
- d) abordi puhastamine intsrumendiga 10.—
- e) tangidega sünnituse lõpetamine, igasugused pööramised jne. 15.—

Sidematerjal ja rohud arvatakse tegeliku hinna järgi. Operatsioonide juures juhtuvate kärsemiste õmblusi ei arvata eraldi tasu alla.

D. Naistehaiguste erialal.

1. Põie loputus, uterus'e maseerimine 0.50
2. Polüüpide väljakäänamine, endometriumi pritsimised ühes dilateerimisega 1.50
3. Cystoscopia 3.50

E. Silmahaiguste erialal.

1. Meibomitise ja muud vähemad operatsioonid ilma õmbluseta 0.50
2. Kombineeritud astigmatismid, mis korrigeerimisel palju aega võtavad, trachoma operatsioon, elektrolüüs ja elektriga ravimised, järelevaatust moodstate optiliste instrumentidega, mis erilist seadeldust ja elektrivoolu tarvitaavad, verekaanid, suuremad abstsessid, intravenöös-injectiod, kauterisatio 1.—
3. Meibomitise lõikus väljaspoolt ja muud operatsioonid õmblusega, paracentes'id, pterygiun'i kautoplastik, chalazion 2.—
4. Teustomia 3.—
5. Pisarkoti lõikus 5.—
6. Etteasendus 6.—

F. Kõrva-, nina- ja kurguhaiguste erialal.

1. Paracentesis, võõraskehade kõrvaldamine ninast ja kõrvast, kaustik, Antr. Highmori punktsioon 1.—
2. Peritonsillaar-abscessi lahtitegemine 1.50
3. Nina polüübid, tousillotomia, adenotomia, conchotomia crista ja spina operatsioonid, kõri kaustik 2.50
4. Sõelluu väljapuhastamine, adenotousillotomia 3.50
5. Kõri polüübid 5.—
6. Antr. Highmor'i radikaal-operatsioon, tonsillectomia, resectio septi nas. submuc. 7.50

Korduvad juhtumised arvatakse operatsiooni tagajärgede ravimisel harilikku korduva visiidi alla. Kõik injektsioonid naha alla ja lihastesse, välja arvatud seerumid (diphther., tetanus jne.), tehakse visiidi arvel.

Tarvitatud materjalid arvatakse tegeliku hinna eest.

III. Elektriga ja diathermiaga ravimine.

1. Naistehaigused, ischias, lumbago ja üldine 2.—
2. Rinnakorv, põis ja magu 1.75

3. Lõpendid: täis-lõpendid	1.50	10. Sinine valgus või sollux	0.40
4. Lõpendid: pool-lõpendid	1.25	11. Virbatsioonid	0.80
5. Üksikud suured liikmed	1.50	12. Franklin	0.60
6. Kael, labajalg või sõrmed	1.—	13. Röntgenikiirtega läbivaatamine, pildista-	
7. Kõrgustiku päike ühes või ilma sol-		mine ja ravimine linna keskhaigemaja	
lux'ita	1.25	röntgeni-kabineti taksi järgi. Elektri-	
8. Galvanisatsioon	1.—	ga röntgeniga ravimise ja järelevaatuse puhul	
9. Faradisatsioon	0.80	visiidi eest tasu ei arvata.	

Haigekassade tegevusest.

Tall. Ühise Haigekassa volinikkude erakorraline peakoosolek

16. aug. 1928. a. kell 6,45 min. õhtul. Mundi tän. 3 „Keskkubi“ ruumes.

Koosolek on teistkordne ja seega põhikirja § 66 põhjal otsusevõimeline, kokkutulnud volinikkude arvu peale vaatamata.

Koosoleku juhatajaks valiti Chr. Raudsepp, abiks K. Kingisepp, prot. kirjut. H. Soit's, abiks H. Mühlhausen. Otsustati rida kassaliikmete j. t. palveid.

Aruande haigekassa tegevusest

kandis ette haigekassa esimees J. Nurk, andes täieliku ülevaate haigekassa majandusliisest seisukorrast ja praegusest vahekorrald kohalikkude arstide organisatsioonidega kuni arstide „streigini“.

Peale läbirääkimisi võeti vastu järgmine resolutsioon:

Tallinna Ühise Haigekassa volinikkude kogu, oma erakorralisel peakoosolekul ärakuulates haigekassa juhatare aruannet haigekassa seisukorra kohta, kui ka arstide ja haigekassa vahelise konflikti kohta, ja läbiarutades käesolevat küsimust, leiab, et Tallinna niinimetatud organisatsioonide arstid on asunud tööliste haiguste vastu kinnitamise vastasele seisukohale ja haigekassa hävitamisele, nagu näha mõne sotsiaalkindlustuse vastalise seltsi ehk asutuse juhtimisel, kasutades ära kõiksugu lubamata võtteid selles võitluses tööliste haiguskindlustuse vastu.

Tallinna Ühise Haigekassa volinikkude erakorraline peakoosolek mõistab kõige valjemalt hukka sarnase väljaastumise arstide ja kliinikute poolt ja tunnustab Tall. Ühise Haigekassa juhatare tegevuse selles võitluses täiesti õigeks ja peab soovitavaks, et mitte mingisuguseid lepinguid ei sõlmitaks sarnaste organisatsioonidega, vaid läbirääkimistesse tuleb astuda niisuguste arstidega, kes sotsiaalselt haiguskindlustust pooldavad ja selle elluviimiseks haigekassale kaasa aidata tahavad ja ka aitavad.

Praeguse, erakorralise aja kohta võetakse peakoosoleku poolt vastu juhatare poolt ettepanud erakorralised määrused.

Selle määruse toome eripealkirja all.

Edaspidise arstiabi korraldamise kohta võeti vastu alljärgnevad määrused.

1) Kassa liikmetele ja nende perekonna liikmetele arstiabi korraldamine sünnib haigekassa ambulatooriumide kaudu.

2) Kõik haiged, kes käia võivad, on kohustatud esmakordselt pöörama haigekassa ambu-

latooriumi, kus kindlaks tehakse, kas seal ravimine on võimalik või ei. Kui ambulatooriumis ravimine võimatu, siis saadab ambulatooriumi arst haige spetsialisti juure, või tarbekorral haigemajas.

Arsti-spetsialisti valik haigekassa arstide hulgast jääb abitarvitajale vabaks.

3) Krooniliste haiguste põdejad võib haigemajas, sanatooriumi või koloniasse jne. saata ainult arstide kontroll-komisjoni ehk haigekassa juhatare poolt määratud usaldusarsti nõusolekul.

4) Raskete haiguste puhul võib kodu kutsuda ainult haigekassa ambulatooriumi arste ja haigekassa usaldusarste.

Teiste arstide kodu kutsumise kulud tasutakse haigekassa taksidest piirides.

5) Peale eelpoolnimetatute võivad kassaliikmed arstiabi tarvitada kohalikes polikliinikutes, ilma haigekassa ambulatooriumist ehk usaldusarsti juurest läbikäimata.

6) Haigekassa juhatare jäetakse võimalus eelnimetatud määrusi järkjärgult ellu viia ja selle läbiviimiseks täiendavaid määrusi väljaanda.

7) Haigekassa hambaarstimise kabinetis, perekonna liikmete hammaste väljatõmbamise puhul arstitsekke ei võeta.

Et eelnimetatud korraldused, nagu ambulatooriumide avamine, arstlike personali ja muude teenijate palkamine ning inventari muretsemine erakorralisi kulusid juure tõid. mis eelarves ettenähtud ei ole, siis volitab peakoosolek juhatare neid kulusid tegema, mille kohta järgmise peakoosolekule lisaelarve esitada tuleb.

Balti Puuvilla vabriku haigekassa ühinemise küsimuse

selgitajateks oli Puuvilla vabriku haigekassa poolt käesolevale koosolekule saadetud eelnimetatud haigekassa juhatare liikmed: A. Oamer, M. Brumbach, M. Tarikas, E. Glücke ja A. Kaev.

Tallinna Ühise Haigekassa juhatare seisukoha Balti Puuvilla vabriku haigekassa ühinemise asjus kannab ette haigekassa esimees J. Nurk, mida ärakuulates otsustati juhatare põhimõttelist otsust Balti Puuvilla vabriku haigekassa ühinemises pooldada ja ühinemise aeg haigekassa juhatare määrata jätta.

Avaldatakse soovi, et haigekassa juhatare praeguse olukorra selgituseks üldise haigekassa liikmete koosoleku lähemal ajal kokku kutsuks ja võimalust mööda kassaliikmete koosolekutel kohtade peal oma esitajate läbi seisukorda selgitaks.

Haigekassa liigete otsus haigekassa ja arstide vahelise konflikti kohta.

Meie Koplis elavad Tall. Üh. Haigekassa liikmed omal koosolekul ärakuulates aruannet Tallinna Ühise Haigekassa ja Tallinna organiseeritud arstkonna vahelisest konfliktist, lejame, et Tallinna arstkont on, nagu näha, asunud mõne sotsiaalkindlustusvastase organisatsiooni juhtimisel tööliste haiguskindlustusvastasele seisukohale, ning haigekassade hävitamisele, seejuures ärakasutates kõiksugu lubamata võtteid.

Meie, T. Ü. H.-kassa liikmed, mõistame hukka sarnased väljaastumised arstide kui ka nende kliinikute poolt, kes arstidele kaasa aitavad haigekassat lõhkuda ja tunnistame täiesti õigeks Tall. Ühise Haigekassa juhatuse tegevuse.

Ühtlasi soovitame nende arstide kõrvaldamist haigekassa praktikast, kes kassat oma tallermaaks tahavad teha, tööliste pennisid enese kätte kiskudes, ning soovitame ainult nende arstidega läbirääkimise asuda, kes tööliste sotsiaalkindlustust pooldavad ja selle elluviimiseks kaasa aitavad.

Haigekassa omavalitsuse hävitamise vastu.

Tallinna Ühise Haigekassa liikmete üldkoosolekul 22. VIII. 28. s.a. Koplis vastuvõetud resolutsioon:

Meie, Kopli elanikud, ärakuulates uut haiguskindlustuse kava, millega tahetakse ärakaotada haigekassade omavalitsust, protesteerime kategooriliselt selle vastu.

Ühtlasi juhime kõikide riigikogu rühmade tähelepanu selle peale, et sarnaseid reaktsioonilisi sammusid ei saaks ette võetud.

Käesolev resolutsioon teatavaks teha kõikidele riigikogu rühmadele, kes nimetavad end tööliste kasude kaitsjateks.

Koosoleku juhataja: J. Mägi.

Tall. Üh. Haigekassa arstiabi-määrused.

Väljavõte Tallinna Ühise Haigekassa 16. aug. 1928 a. peetud volinikkude erakorralise peakoosoleku protokollist.

Erakorralised määrused.

1) Kõik kassaosalised ja perekonna liikmed Tallinnas on kohustatud arsti juurde minekul haigekassast ja Nõmmel ning Koplis haigekassa ambulatooriumist läbi käima, kus arsti tshekk tembeldatud ja registreeritud peab saama.

Arstile maksetud tasu maksetakse abitarvitajale tagasi haigekassa juhatuse ja arstide kokkuleppe alusel ehk „Riigi Teatajas“ nr. 66, 1928 a. avaldatud töö-hoolekandeministri poolt kinnitatud takside alusel.

Neile, kes enne arsti juurde minekut haigekassast ehk ambulatooriumist läbi käinud ei ole (§ 1 ettenähtud korras), jääb juhatusel õigus arstitasu mitte tagasi maksta.

3) Raskete haiguste puhul maksetakse arsti kojukutumise kulud tagasi § 2 ettenähtud takside järele, peale selle sõidukulud.

4) Arstiabi tarvitamine haigekassa ambulatooriumides ja polikliinikutes on vaba, ilma haigekassast läbikäimata, kusjuures kliiniku tasu tervena abitarvitajale tagasi maksetakse.

5) Eelmises paragrahvis nimetatud arstitasud maksetakse tagasi ainult sellekohase tõenduse esitamisel.

Kassaliikmed, kelle haigus kestnud üle kahe nädala, võivad edaspidist pikendust või puhkust saada ainult haigekassa kontroll-komisjoni, haigekassa juhatuse poolt selleks määratud usaldusarsti või haigekassa juhatuse nõusolekul.

Voodis lamavad haiged selle määruse punkti alla ei käi, kui ravija arst sellekohase kirjaliku tõenduse annab.

7) Haigekassa juhatusel jääb õigus suguhai-guste arstide arved tasumata jätta sel puhul, kui nende peale ei ole märgitud, et suguhai-gus oli väljaspool külgehakkamisjärku.

8) Kõik kulukad eriravimise viisid, kõrgus-tiku päike, diatermia, calvanisatsioon, röntgen, massaash jne. on keelatud. Samuti on keelatud ka igasugused ravimise annid.

9) Kui haige arsti poolt tööst vabastatakse, siis tuleb temalt tööst vabastamise tõendus võtta, mille ettenäitamisel temale haigekassast haigusleht välja antakse.

Haigusleht peab haigekassa kantseleist 48 tunni jooksul, tööst vabastamise päevast arvates, välja võetama.

10) Nende määruste mittetäitmise korral on haigekassa juhatusel haigekassa põhikirja § 21 põhjal õigus haige abiraha kas osaliselt või tervena kärpida.

11) Juhatusele jäetakse õigus erakorraliisi määrusi kas osaliselt või täieikult ära katta.

12) Nende erakorraliste määruste maksma-hakkamisega kaotavad oma jõu eelmised määrused neis osades, mis käesoleva määrusega vastolus.

13) Need määrused selles osas, mis haigekassa juhatuse poolt enne selle vastuvõtmist maksuma pandud, kinnitatakse peakoosoleku poolt ja muus osas hakkavad maksuma nende väljakuulutamisega 22. augustist 1928 a.

Tallinna Ühise Haigekassa märgukiri töö-hoolekandeministrile arstide tegevuse kohta.

Tallinna Ühise Haigekassa juhatusel on au Teie poole pöörata järgmise teadaandega:

1) 6. aug. s. a. algasid Tallinna Ühise Haigekassa arstid lepingu kestvuse ajal, ilma etteteatamata streiki, s. o. lõpetasid haigekassa osaliste ja nende perekonna liikmete vastuvõtmise haigekassa tshekkidega. Visiidid lasti endale abitarvitajate poolt riigiteenijate takside suuruses rahvas tasuda.

10. aug. s. a. alates on arstide organisatsioonide korraldusel haigekassa osaliste ja nende perekonna liikmete ravimise tasu tõsetud, visiit arsti juures — 3 krooni ja haige juures — 5 krooni; peale selle sõidukulud.

Eelnimetatud tasu on kuulmata kõrge ja arstide organisatsiooni poolt selleks ainult haigekassa liikmete kohta maksuma pandud, et haigekassa peale selle läbi survet avaldada. Erapraksises on aga arstide honoraarid: arsti juures — 2 krooni ja haige juures — 4 krooni.

2) Samal ajal hakkasid ka Tallinnas asuvad kliinikud haigekassa osalisi ainult raha eest vastu võtma, missugune nähtus täiesti ebaloomulik, sest kliinikutel ei peaks mingisugust ühist olema haigekassa ja arstide vahelise konfliktiga, eriti just Eesti Punase Risti kliinikul, missugune on riikline asutus ja oma

sissetulekud saab rahva käest ja nagu selgunud, ei tea E. P. R. juhatus üldse sellest, et polikliiniku juhataja poolt sarnane korraldus maksma on pandud.

3) Arstide organisatsioonide poolt avaldatakse ennekuulmata survet ka nende arstide peale, kelledega haigekassa juhatusel ambulatooriumides töötamiseks leping. Nõutakse, et nemad ambulatooriumide töö katkestaks, või ambulatooriumides töötades ainult näpunäidete järele toimiks. Arstide organisatsioonide surveavalduse tõttu ongi juba mitmed haigekassa lepinguarstid ambulatooriumides töötamast loobunud ja mõni küll istub ambulatooriumis, kuid olles arstide organisatsioonide surve all, ei täida enda peale võetud kohuseid. Nii on Dr. A. Saar'ele, kes temaga sõlmitud lepingu järele töötas haigekassa ambulatooriumis, Kordese tän. nr. 7, arstide organisatsiooni poolt ettepanek tehtud 24 tunni jooksul ambulatooriumi tööst loobuda ehk vastasel korral lubatud tema kohta äärmised surveabinõud tarvitusele võtta. Tagajärg oli see, et Dr. A. Saar 11. aug. alates ambulatooriumi tööst loobus.

Tartu mnt. nr. 72 ja Rannavärava pt. nr. 21 asuvate ambulatooriumide arstide Dr. K. Niggol'i, Dr. Th. Jürgenson'i ja Dr. K. Eilmann'i käest on arstide organisatsioon võtnud allkirjad, et nemad organisatsiooni esimese nõudmise peale töö ambulatooriumides lõpetama peavad ja sel puhul ka velskeritel seal töötamine peavad ära keelama.

Pärnu mnt. nr. 30 ambulatooriumis töötavale Dr. M. Linnaks'ile on organisatsiooni poolt töötamine ambulatooriumis ära keelatud, mille tõttu Dr. M. Linnaks 11. aug. s. a. oma kohuseid ambulatooriumis ei täitnud, olgugi, et tema seal viibis.

Eelnimetatud asjaolusid arvesse võttes, kus organiseeritud arstikond igasuguste abinõudega kassaliikmetele arstiabikorraldamist takistab, leiab haigekassa juhatus, et arstide organisatsioon võitluses haigekassaga, täiesti lubamata samme astub, mida vabariigi valitsus tähelepanemata ei peaks jätma, sest nende surve, et ambulatooriumides haigete vastuvõtmine lõpetatud saaks, kui ka nende enda poolt kuulmata kõrguseni tõstetud kassaliikmete ravimise taksid, ei jäta tagajärgi avaldamata rahva tervishoiu peale.

Samuti ei ole lubatav, et arstide organisatsioon nende arstide peale, kes lepingu järele haigekassa ambulatooriumides töötavad ja streikida ei taha, kuulmata survet avaldab, et aga viimaseid arstiabi andmisest kõrvaldada. Isegi streigi puhul, mis tööstuses ette tuleb, on keelatud mittestreikijate peale surve avaldamine, kuna siin aga palju tähtsama asjaga, nimelt kassaliikmete tarvitusega tegemist on, siis peaks vastav järelevalve sellest oma järeldused tegema.

Eeltoodud ettekandes palub haigekassa juhatus Teie korraldust, et arstide organisatsioonile nende arstivannet ja -etikat saaks meeletuletatud ja neid korrale kahtunud, sest streikigu need, kellel selleks tahtmist, kuid ärgu keelaku ega ähvardagu boikotiga neid arste, kes töötada tahavad.

Esimees (allkiri).

Asjaajaja (allkiri).

Viljandi ühishaigekassa korraline II peakoosolek

12. augustil 1928. a. Sakalamaa jahiseitsi saalis. Ilmunud oli 42 volinikku, nii et koosolek otsusevõimeline on.

1.

Häälteenamusega valiti koosoleku juhatajaks A. Paal ja protokoll kirjutajaks V. Rand.

2.

Haigekassa I poole aasta kassaaruanne on 13.825 kr. 05 sendiga tasakaalus. Aruanne võeti koosoleku poolt ühel häälel teadmiseks.

3.

Liidu esitaja V. Luksepp seletas Liidu ülesandeid, alates asutamise algusest 1923. a. 42. koosolijast Liitu astumise poolt hääletasid 28 volinikku, vastu hääletasid 9 volinikku ja erapooletuks jäi 5. Liitu astumise tähtpäevaks määrati 17 häälega 1. jaanuar 1929. a.

4.

Arstiabi andmise kassa kätte võtmise küsimus. Haigekassa „Abi“ juhatuse poolt teistele haigekassadele selles asjas saadetud küsimuste peale antud vastused kuulati ära. Vastustest selgus, et soovitav on arstiabi haigekassa kätte võtta, mis aga siiski mitmesuguste raskustega seotud on. Esiteks ei vasta 2% arstiabimaks tarvilikkudele nõuetele. V. Luksepp soovib koosolekul seda küsimust väga ettevaatlikult kaalumisele võtta ja mitte uisapäisa otsustada. Peale pikemaid läbirääkimisi pani juhataja küsimuse hääletamisele. Volinik Sammuli poolt esitati kirjalik ettepanek: „Arstiabi andmise küsimus põhimõtteliselt jaatavalt otsustada, kuid selle täideviimine edaspidise aja peale edasi lükata.“ V. Luhaääre ettepanek on: „Arstiabiandmist mitte kassa kätte võtta, vaid endiselt ettevõtete kätte jätta.“ Sammuli ettepanek sai poolt 14 häält ja vastu 28 häält, millega Sammuli ettepanek läbikukkunud, mille järeldusel Luhaääri ettepaneku põhjal arstiabiandmine endiselt ettevõtete omanikkude kätte jääb.

5.

Kinnitusameti poolt haigekassa alla arvatud 33 ettevõtte nimekirja loeti ette.

6.

Volinikkude valimise korra kindlaks määramine otsustati ühel häälel endiseks jätta.

7.

Läbirääkimiste all selgitati uue haiguskindlustuse seaduse eelnõu, milles on ettenähtud, et ettevõtte omanikud volinikkude koosolekutest hääleõigusega osavõtavad kunni $\frac{1}{4}$ volinikkude arvust, niisama ka juhatusest, kuid revisjoni komisjonist $\frac{1}{2}$ arvul nende liikmetest. Peakosolek leiab, et mingisugust põhjust ei ole praegu maksvusel olevat haigekassade valitsemise korda muuta ja on veendunud, et uue kavatsuse teostamine halvaks haigekassade tegevust, mispärast tänane koos-

olek uue kavatsuse vastu valjut protesti avaldab.

Vihvelinile — Kõsti veskest, üle 30 päeva eest abiandmise küsimuses otsustas peakoosolek juhatuse tegevuse heaks kiita ja tulevi-

kus niisuguses asjas ettevaatlik olla. Jürgensoni poolt tehakse ettepanek, Liidu poole pöörata soovivaldusega, et saaks korraldatud Viljandis kõnekoosolek või kursus tervishoidlistes küsimustes.

Mitmesugused teated.

Saksa haigekassade 32. kongress

oli 5.—7. augustini rikkaliku päevakorraga. Peapunktiks oli haigekassade liidu esimehe Helmut Lehmanni ettekanne riikliku kinnituseaduse reformide üle, kus märgiti praegu maksva kinnituseaduse puudusi ja neid parandusi, mis tarvis on ette võtta.

Kõneldakse ka Saksa haiguskindituse rationaliseerimisest, mille all mõeldakse — tsentraliseerimist, koondamist keskkoha ümber.

Põlevaks küsimuseks on Saksas nagu Eestiski arstide probleem. Siin öeldakse, et arstide käes on haigekassade rahakapi võti.

Ka kassade omavalitsuse küsimus leiab siin igakülgselt käsitlemist.

Paremini kui seni tahetakse korraldada ka töövõimetuse ja õnnetuse vastu kinditamist.

Tööliste kinditamises on Saksamaa eesrinna sammu. Siin on ellu viidud kõik kinditusliigid.

Õnnetuskinditamine: 1883. a. — tööstuses, 1885. a. — põllutöös, 1887. a. — merimehed.

Haigus- ja emade kinditamine: 1883. a. — tööstuses, 1885. a. — kaubanduses, 1886. a. — põllutöös.

Invaliidse vastu kinditamine: 1889. a. — palgatöölised, 1911. a. — teenijad.

Vanaduse vastu, leskede ja vaestelaste kinditamine: 1889. a. — töölised, 1911. a. — tööliste ja teenijate omakend.

Tööpuuduse all kannatajad saavad toetust 1924. a. seaduse alusel, peale selle on veel kogukondadel ja kutseühisustel omad korraldused töötaoleku all kannatajate toetamiseks.

Saksamaa kaotas Versailles rahulepinguga suured maa-alad: Euroopas 70.000 ruutkilomeetrit, 6,5 milj. elanikuga, teistes ilmajagudes asumaid 2.955.000 ruutkilomeetrit 12,5 milj. elanikuga.

Tal on nüüd pindala 472.000 km², elanikke 62,2 milj., kesktihedus 131 inimest ruutkilomeetril.

Põllumajandus, tööstus ja kaubandus on siin kõrgel järjel.

Juba enne sõda elas 58% rahvast linnades. Saksamaa vabariik koosneb 18 osariigist.

Tööpuuduse vastu kinditamine Tšehhoslovakkias

on praegu parlamendis päevakorral. Tööpuuduse vastu kinditamist mõeldakse siin teostada Genfi süsteemi alusel, see on — tööliste ametiühisuste kaudu, nende toetamiseks luakse riigikassa juurde erifond.

Tšehhoslovakkias on maksmas: õnnetuskinnituseadus (1888. a. alates, kus see riik veel iseseisev polnud); haiguste vastu ja emade kinditamise seadus tööstuse ja kaubanduse tööliste ja teenijate kohta, 1888. a. seadus, mis täiendati ja laiendati 1919. a.; invaliidse (töövõimetuse) vastu kinditamise seadus, mis 1906. a. maksma pandi tööstuse ja kaubanduse teenijate, 1924. a. kõigi tööliste ja 1925. a. kõigi omal käel töötajate kohta. Samas ulatuses ja samal ajal pandi maksma ka vanaduse vastu ning leskede ja vaestelaste kinditamise seadus.

Tööpuuduse korral toetuse saamiseks on õigus kõigil töölistel 1921. a. seaduse alusel.

Tšehhoslovakkia on uus riik, tekkinud peale ilmasõda. Ta pindala on 141.000 km², elanikke 13,6 milj., kesktihedus 97. Siia kuuluvad Böömi ja Määri kiltmaa, Lääne- ja Kesk-Karpaadid. Pearahvuseks on — tšehhid — 46%, siis slovakiid — 19%; peale selle on sakslasi — 23%, ungarlasi 5,5%, ruteenlasi 3,4%, poolakaid 0,6% ja teisi rahvusi 2,5%.

Tšehhoslovakkia on kõrge põllukultuuriga riik, siin on väga arenenud ka tööstus ja kaubandus.

Eriti on arenenud metalli- ja riidetööstus, mille saadusi ka Eestis tarvitatakse, siis klaasi-, portsellani-, puu-, paberi- ja nahatööstus. Rohkesti on õlle- ja suhkruvabrikuid.

Suurem tööstuslinn on Praaga 680.000 elanikuga, siis Brünn 220.000 elan. Õelinn Pilsen (90.000 el.) on ka Eestis õllesordi nimetusena tuntud. Pressburg on Slovakkia tähtsam tööstuse ja kaubanduse linn, 95.000 elanikuga.

Tšehhoslovakkia on vabariik.

Ta parlamendis on praegu arutusel ka pensioni seaduse laiendamine eraettevõtete teenijate kohta.

Arstirohte tuleb tarvitada eeskirja järgi.

Paljud arstirohud avaldavad ainult siis raviavat mõju, kui neid võetakse korrapäraselt ja arsti ettekirjutuse järele. Haiged sageli ei pane arsti ettekirjutusi tähele — unustavad aja, võtavad rohtu suuremal või vähemal määral kui lubatud. Sarnasel korral rohtudega arstimisel võivad isegi halvad taagjärjed olla. Iga haige, kellele arstirohte kirjutatud, samuti ravihaige, hoolitsetu selle eest, et rohte võetaks määratud ajal ja lubatud suuruses.

Laste mürgitamine pesuga.

Arstiteaduslikes kirjanduses on toodud juhuseid, kus rinnalapsed jäid mürgituse läbi haigeks sellepärast, et neid kaeti uue, pesemata pesuga, millel veel vabriku märk peal oli. Mürgitus avaldub jõu vähenemises, nahavärv muutub sinakaks. Mür-

gituse põhjus: vabriku märk, mis riidel, sisaldab anilini ja nitrobensoli. Sellepärast soovitatatakse lapsi riietada ainult pestud riietesse.

Sotsiaalseadusandluse uutest sihtidest

kõneles prof. Boissard, rahvusvahelise sotsiaalse arengu ühingu peasekretär esmaspäeval, 27. aug. Tallinna tütarlaste kommerskooli ruumes, S.A.Ü. Eesti sektiiooni kõnekoosolekul.

Küsimused ja vastused.

Kust saab abi haigekassa osaline, kui ta juba 26 nädalat haige olnud, haigekassa toetuse andmise lõpetab, kuid haige tööle minna veel ei saa, vaid abi edasi vajab?

Siin on Eesti haiguskindlustuse üks puudustest. Et pikema-ajalised ja kroonilised haiged saaksid toetust ja arstiabi, selleks oleks tarvis maksta panna töövõimetuse vastu kindlustamise seadus. Seni kui seda tehtud pole, peab abi korraldama vastav omavalitsus. Hoolekande seadus § 90 lausub:

Puudustkannatavad isikud, kes ajutiselt kaotanud oma töövõime kas haiguste, vigastuste või mõnel muul põhjusel, ja tarvitavad arstiabi, saavad maksuta arstiabi ühes rohtude ja teiste arstimisvahenditega kunni tervekssaamiseni selle valla-, alevi- või linnavalitsuse korraldusel, kelle piirkonnas nad viibivad abitarvitamise ajal.

Samadelt asutustelt ja samadel tingimustel saavad arstiabi ka haiged, kes küll ei ole oma töövõimet kaotanud, kuid kelle teenistus või sissetulek ei võimalda tarviliku arstiabi saamist nende eneste kulul.

Arstiabi all mõistetakse niihästi ambulatoorset kui ka kodus arstimist, niisama ka arstimist haigemajas ühes täieliku ülalpidamisega.

§ 91 järgi on need isikud peale arstiabi õigustatud saama toiduaineid või nende muretsemiseks rahalist abi samadelt asutustelt suuruses, mis § 93 järgi iga aasta kohta kindlaks määrab hoolekandenõukogu.

Abi antakse laenuuna. Terveks ja töövõimuliseks saanud või vastavaid sissetulekuid või varandusi omandanud isikud on kohustatud tagasi maksta eneste ja oma perekondade toetamise kulud kahe aasta jooksul pärast tervekssaamist sellele omavalitsusele, kes kannud abiandmise kulud. Omavalitsus, laenusaa-ja kehvust arvesse võttes, võib need kulud ka sissenõudmata jätta.

Kes määrab haigekassa juhatusliigetele tasu?

Tööst. töö sead. § 356 järgi juhatusliikmed täidavad oma ülesandeid tasuta, kui haigekassa põhikirjas neile kassa poolt tasumaksmist ettenähtud pole. Selie tasu normid ja maksamise tingimised määratakse kindlaks kassa põhikirjas.

Sellega on antud juhatusliigete tasuküsimus volinikkude peakoosoleku kätte, kes selleks alused peab määrama juba põhikirjas kindlaks. Hiiu-Kärkla kalevivabriku haigekassa oli juhatusliigetele tasu määranud apteegi asjade

Alkoholitarvitajad ja nende järeltulijad.

Saksamaal 1880. a. sündinud joodikutest naistest elus 1893. a. ainult 834 järeltulijat, kellest 181 vanapiigat, 142 kerjust, 76 rasket kuritegijat, 7 roimarit ja 40 vaest ja hoolealust. Sarnane näide oma järeltulijatega tegi Preisi riigile — vangimajas, hoolekande asutustes jne. kulusid umbes 5 miljoni marka.

ajamise eest. 1. jsk. kinnitusamet tühistas selle otsuse, sest seesugust tasumääramist juhatusliigetele pole põhikirjas ette nähtud. See kinnitusameti otsus on väga vaieldav: seadus ei näe mingit takistust selleks, et haigekassa juhatusliige ei või apteegi teenistuses olla, selle töid teha ja selle eest peakoosoleku poolt kindlaksmääratud eelarve järgi tasu saada.

Sisult kaaludes näib, et see õiglane pole, kui tööliselt suuremat ajakulu nõutakse tasuta.

Kas on paberivabriku töölisel, kes vabriku õues kiva lõhkudes vigastada sai, õigus E. Töölise Kinnituseltsilt pensiooni saamiseks?

On küll. Tööst.-töö sead. § 372 järgi kuulub paberivabrik kõigi oma töödega, ka kivilõhkumise, õnnetusjuhtumiste vastu kinnitamisega. § 375 järgi peavad õnnetusjuhtumiste vastu kinnitatud olema sugu ja vanaduse peale vaatamata kõik isikud, kes palgalepingu põhjal ettevõtte tööd teevad või tema teenistuses seisavad. § 384 järgi saavad kinnitusühisustelt kinnitustasu kõik kinnitatud isikud, kes töövõime kas osaliselt või täielikult on kaotanud ettevõtte tööde juures või nende tagajärjel saadud kehaliste vigastuste läbi.

Missugused kinnitusseadused on maksmas Lätis, Leedus, Soomes, Taanis, Rootsis ja Norras?

Läti on nagu Eestigi nii tööliste kinnitamise, kui ka töökaitse suhtes ajast maha jäänud riike. Ka siin pole iseseisvuse päevil edusamme märgata: elatakse vana Vene seaduste varal, mis maksta pandi 1912. a. õnnetuste ja haiguste vastu kinnitamise kohta. Mõlemad seadusi on natuke parandatud ja kohendatud. Need muudatused pole kuigi olulised. Töövõimetuse ja vanaduse vastu, ega ka teisi kinnitusliike Lätis pole teostatud.

Soomes on teostatud vaid õnnetuskinnitus, samuti Leedus on sel alal 1903. a. seadus maksmas.

Taanis on õnnetuste vastu kinnitatud töölised (1893. a.), kalurid (1900. a.), merimehed (1905. a.), põllutöölised (1908. a.) ja üldse kõik töötajad (1916. a.). Vanaduse vastu, leskede ja vaestelaste kinnitamine on siin teostatud osaliselt 1891. ja 1913. a. seadustega.

Rootsis on maksmas õnnetuskinnitusseadus (1916. a.), vanaduse ja invaliidisuse vastu kinnitamise seadus (1913. a.)

Norras on õnnetuse vastu kinnitatud töölised (1894. a.), kalurid (1908. a.) ja merimehed (1911. a.), haiguste vastu ja emad — kaubanduse ja tööstuse töölised (1909. a.) ning kõik töölised 1915. a. seaduse alusel.

Vanaduse kinnitamiseks anti seadus 1923. a.

Mitmetunniline tööpäev on maksev nõukogude Venemaal?

Nõukogude Venemaa töökaitse seaduse § 94 järgi ei või tööpäev nii valmistuse alal, kui ka abitöödel ületada 8 tundi.

16—18-aastaste alaealiste tööpäev ei või kesta üle 6 tunni, samuti kontori- ja vaimlise töö tegijail ning ühel osal maa-alustel töölistel.

Iseäranis tervistrikkuvail tööaladel on tööpäeva pikkus 4—7 tundi, keemiatööstuses suurel jaol töölitest — 6 tundi, samuti teistel tööaladel, kus tervisele mõjumas mürgid ja mürkaurud.

Tinavalge valmistusalal on tööpäev 3—4 tundi pikk, gaasivabrikutes 6 tundi.

Paberitööstuses on ülesloetud terve rida töö-alasid, kus tööaeg ei või kesta üle 6 tunni.

Miks keelatakse öötööd?

Inimese organism võib hästi magada ainult öösel. Ilma puhkusest, magamata aga inimene elada ei saa. Öötöö ei võimalda inimesele korralikku puhkust. Iseäranis kahjulikult mõjub öötöö naiste ja alaealiste tervisele.

Haigusjuhuste arv nende töölise keskel, kes öösel töötavad, on palju suurem, naistööliste keskel poole võrra.

Töövõljalikus on öösel ka väiksem kui päeval.

Just tervishoidlised põhjustel on pea igas vähegi kultuurilisemas riigis maksmas seadused, mis piiravad naiste ja alaealiste öötööd.

Kui palju on maailmas kutseid või ameteid?

Viimaste andmete järgi on 15—17 tuhat erinevat kutset.

Kui palju on maailmas elanikke?

Ameerika Statistika keskbüroo andmetel oli 1. jaan. 1927. a. maakeral 1.906.000.000 inimest.

Kas omab perekond, kas isa ja ema isesugust perekonnanime kannab, s. o. ametlikult registreerimata, kuid tegelikult haigekassa liikme ülalpidada, haigekassa liikme perekonna õigusi?

Tööst. töö sead. § 299 järgi võib haigekassa oma peale võtta arstiabi andmise kulud kassaliikmete ülalpidamisel olevatele perekonnaliikmetele, kui ka isikutele, kes faktiliselt perekonnaliikmete seisukorras asuvad, samuti ka abirahasid anda nimetatud isikute haiguste puhul ja nende matmiseks, ning sünnituste puhul, ka väljaspool abielu sündinuid kaasa arvates. Abi- ja toetuse suurus määratakse kindlaks kassa põhikirjas ettenähtud piirides, kusjuures nende — käesolevas paragrahvis tähendatud — kulu katteks haigekassa rohkem ei või määrata, kui üks kolmandik aasta jooksul sissetulnud liikme- ja juuremaksude üldsummast.

See paragrahv annab asetatud küsimusele jaatava vastuse.

Kas võib haigekassa juhatus haigekassa osalistelt, kes üle 2 nädala arsti ettekirjutusel tööst vabad on, toetusraha ära võtta?

Võib ainult siis, kui kassaliige haiguse ajal haigekassa määraisi ja arsti ettekirjutusi ei

täida — toetusrahast kas täiesti või osalt ilma jätta, muidu mitte. Kas kassaosaline ravimist vajab ja tööjõuetu on, selle üle ei otsusta haigekassa juhatus, vaid haigekassa arst.

Kas Ungaris on haigus- ja õnnetuskinnitust?

Ungaris on teostatud haigus- ja õnnetuskinnitus umbes samadel alustel, nagu Eestiski. Haiguskinnitusemaksu tasuvad töölised ja ettevõtjad ühevõrra, õnnetuskinnitusemaksu ettevõtjad.

Normid ei lähe Eestis maksva seaduse omadest kuigi palju lahku.

Kas võib kinnituspõhikogu seletuste vastu riigikohtule kaebusega esineda?

Ei või. Riigikohtu administratiivosakonna seletus sellekohta 8/18. märtsist 1927. a. ütleb, et Adm. K. K. § 2 järele võib ametiasutuste otsuste, korralduste ja määruste vastu administratiiv-asjus kaebusega esineda, kui need otsused ja korraldused kokku ei käi maksivate seadustega või seadusjõuliste kohuslike määrustega. Seaduse määruste käsitamiseks antavad juhtnõõrid ja seaduste seletamised administratiiv-asutuste poolt ei või üldiselt iseseisvaks kaebuse esemeks administratiiv-korras olla, vaid säärase juhtnõõride ja seletuste seaduspärasuse küsimus võib kohtulikule arutusele kuuluda ainult juhtumisel, kui mõni konkreetne administratiiv-asi on otsustatud vastavalt nende juhtnõõridele ja seletustele, ning selles konkreetse asjas antud kaebuses kaebaja vaieluse tõstab nende juhtnõõride ja seletuste seaduspärasuse vastu. Kinnituspõhikogu seadus (R. T. nr. 77/78 — 1920. a.) ei näe samuti eriti ette, et kinnituspõhikogu poolt antavate juhtnõõride ja seletuste vastu võiks riigikohtule kaebusega esineda, vaid selle seaduse § 23-as on ette nähtud, et kinnituspõhikogu otsuste vastu võib riigikohtus kaebusi tõsta. Kooskõlas Adm. K. K. § 2-ga tuleb kinnituspõhikogu sead. § 23 mõista selles mõttes, et kaebused riigikohtule on võimalikud üksikuis, konkreetse administratiiv-asjus kinnituspõhikogu poolt tehtud otsuste vastu.

Kas võib haigekassa peakoosolek kassaliigetele keelata mõningaid arstimisviise (kõrgustiku päike, diatermia, calvanisatsioon, röntgeni kiired, mashaash, vannid jne.)?

Ei või, selleks ei anna maksev seadus alust. Kui arst tarvilikuks peab kassaosalise ravimiseks mõnda neist ravimisviisidest, siis tuleb seda ka võimaldada. Kui haigekassa ise seda ravimisviisi haigele korraldada ei saa, siis tasub ta haigele arstiabi kulud normide järgi, mis töö-hoolekandeministri poolt välja kuulutatud 14. aug. 1928. a. „Riigi Teatajas“ nr. 66, 1928. a. nr. 421 all.

Perekonnaliigetele võib peakoosolek lubada missuguseid arstimisviise tahes, siin on tal täielik vabadus. Ainult väljaminekute üldsumma on seadusega piiratud.

Vastutav toimetaja: Leopold Johanson.

Väljaandja: Eestimaa Haigekassade Liit.

Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas, V. Pärnu mnt. nr. 31.